

605

88-64.14855

РАБОТНИЦА і СЯЛЯНКА

№ 11

ЛІСТАПАД

1958 г.

+ прилож.

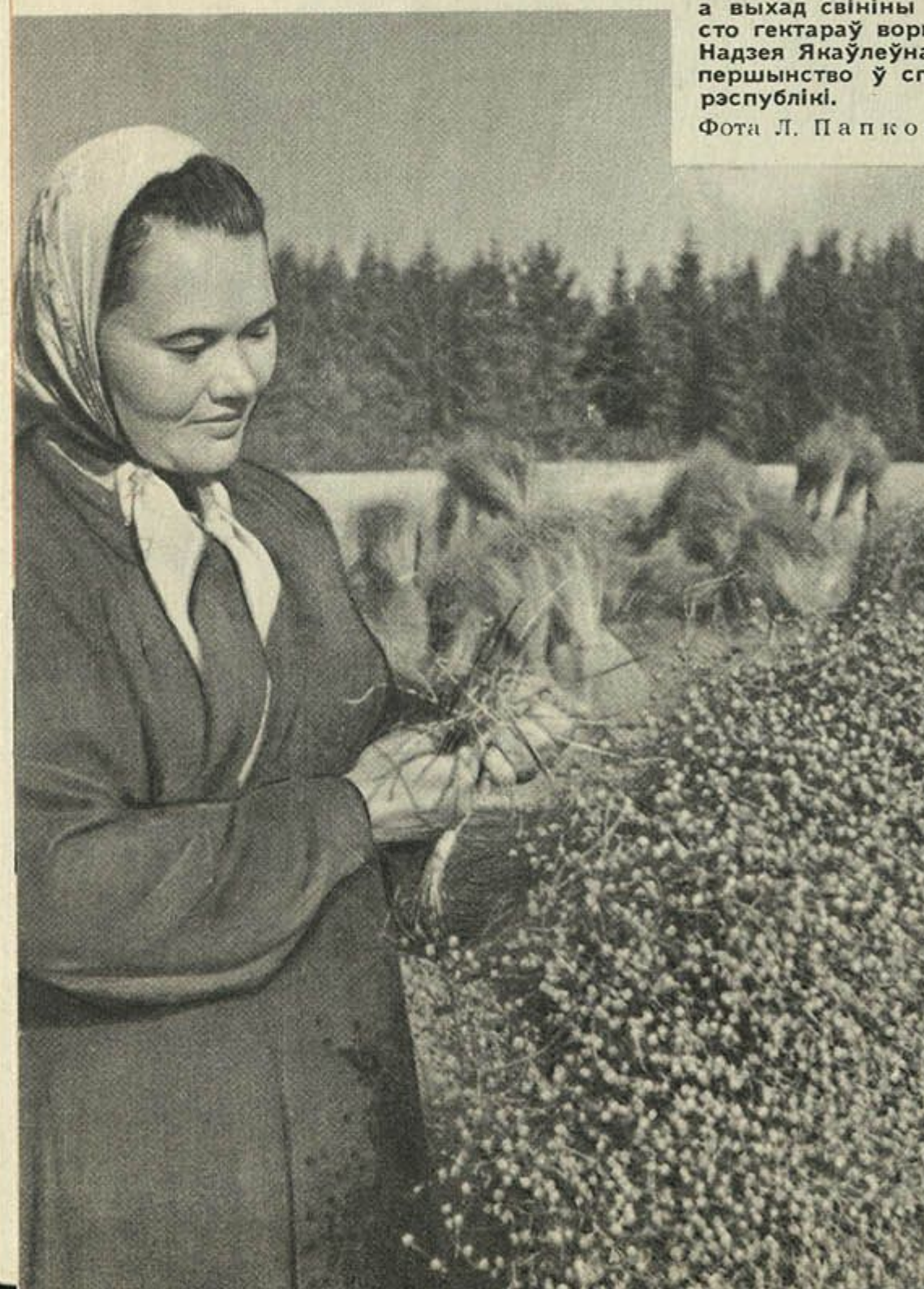
Калектывы фабрык і заводаў Беларусі працоўнымі поспехамі сустракаюць XXI з'езд КПСС і 40-ю гадавіну Беларускай ССР.

На здымках (уверсе злева): адна з лепшых работніц Пінскай мэблевай фабрыкі «25 год Кастрычніка», член КПСС Аляксандра Петухова. Месячную норму выконвае на 180 — 200 прац. Уверсе справа: мантажніца Мінскага электратэхнічнага завода камсамолка Мальвіна Церах. Выконвае норму на 170 прац.

Унізе злева: далёка за межамі рэспублікі ідзе слава пра звеннявую калгаса «18 партз'езд» Талачынскага раёна, дэпутата Вярхоўнага Савета СССР Валянціну Пракоф'еўну Кароткую. За выдатныя поспехі ў вырошчванні ільну ёй прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. Добрых вынікаў дабілася звяно Кароткай і сёлета. Яно сабрала па 8 ц сям'і і валакна лёну на кожным з дзевяці гектараў.

Унізе справа: жывёлаводы калгаса «Новы быт» Мінскага раёна далі слова атрымаць у 1958 годзе 100 ц мяса з кожных ста гектараў сельгасугоддзяў, а выхад свініны давесці да 64,5 ц на сто гектараў ворнай зямлі. Калгасніца Надзея Якаўлеўна Міхалькова трымае першыноўства ў спаборніцтве свінарак рэспублікі.

Фота Л. Папковіча, Л. Эйдзіна.

58.64.1925

Натхнёнай працай сустрэнем партыйны з'езд

НАША неабсяжная Радзіма рыхтуецца да вялікай гістарычнай падзеі. Цэнтральны Камітэт партыі прыняў рашэнне склікаць 27 студзеня 1959 года пазачарговы XXI з'езд КПСС, на якім будуць разгледжаны і зацверджаны кантрольныя лічбы развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1959—1965 гады.

Кожны з'езд Камуністычнай партыі гэта этапы вялікага шляху. Асаблівае значэнне меў XX з'езд КПСС. Яго гістарычныя рашэнні адыгралі велізарную ролю не толькі ў далейшым росце эканомікі і культуры нашай краіны, але і ў развіцці міжнароднага камуністычнага руху.

Сямімільнымі крокамі рухаецца наша Радзіма ўперад. Па вытворчасці прамысловай прадукцыі СССР пакінуў ззаду ўсе капіталістычныя краіны Еўропы. Мы ўпэўнена даганяем Злучаныя Штаты Амерыкі.

Цяжка пераацаніць значэнне будучага з'езду. Ён яшчэ раз ярка прадэманструе перад усім светам перавагі нашай краіны перад краінамі капіталістычнымі. Новы сямігадовы план з'явіцца велічнай праграмай, слаўнай і яркай вехай на шляху савецкага народа да светлай будучыні ўсяго чалавецтва — камунізма. Вось чаму паведамленне аб скліканні XXI з'езду КПСС увесць савецкі народ сустрэў з велізарным уздымам. Абмеркаванне кантрольных лічбаў новага сямігадовага плана развіцця народнай гаспадаркі будзе сапраўды ўсенародным. Інакш і быць не можа. Планы партыі з'яўляюцца планами ўсяго народа, выказваюць думкі і мары кожнага савецкага чалавека.

Яркім сведчаннем магутнага яднання партыі і народа з'яўляецца ўсенароднае сацыялістычнае спаборніцтва за дастойную сустрэчу XXI з'езду партыі. На фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах — усюды наглядаецца магутны ўздым працоўнага энтузіязму. Увесь свет бачыць вынікі працоўнай доблесці савецкіх людзей. Яны выяўляюцца ў няспынным росце прамысловасці і сельскай гаспадаркі, ва ўздыме ўсёй нашай эканомікі. Узяць хоць бы такі факт. За дзевяць месяцаў гэтага года план выпуску валавой прадукцыі выканан на 103 працэнты. Веліч гэтай лічбы становіцца ясней, калі прыпомніць, што прырост здабычы нафты за гэты час перавысіў усю колькасць нафты, здабытай за год у царскай Расіі, а прырост выпуску абутку склаў прыкладна палову ўсёй вытворчасці скуранага абутку ў дарэвалюцыйнай Расіі.

На калгасных і саўгасных палях савецкія хлебарабы сабралі сёлета небывалы ўраджай — самы высокі за ўсе гады. Гэта яскравы вынік прынятых за апошнія гады Камуністычнай партыяй захадаў, накіраваных на ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі. Аб датэрміновым выкананні плана збожжанарыхтовак разам з іншымі рэспублікамі і абласцямі рапартавала і наша рэспубліка.

Падрыхтоўка да XXI з'езду партыі ў нашай рэспубліцы супадае яшчэ з адной радаснай падзеяй — падрыхтоўкай да саракагоддзя БССР. З вялікім гонарам азіраемся мы на пройдзены працавітым беларускім народам шлях барацьбы і перамог. За сорок год Беларусь пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, пры братняй дапамозе ўсіх народаў нашай

краіны ператварылася ў перадавую савецкую рэспубліку з высокаразвітай індустрыяй, сельскай гаспадаркай, навукай і культурай. Няспынна расце дабрабыт нашага народа. У кожным доме, у кожным заводскім гудку, у кожнай усмешцы дзіцяці адчуваем мы радасць новага жыцця. А хіба не такая ж радасць гучыць у шуме трактараў і камбайнаў на калгасных палях, у задушэўных народных песнях, якія праслаўляюць новае жыццё?

Калі чалавек працуе на сябе, а не на дармаедаў і эксплуатацараў, работа не толькі прыносіць вялікае задавальненне, але і становіцца сэнсам жыцця. Радасныя весткі нясуць нам працоўныя рапарты. Прамысловасць Мінска, Віцебска і многіх іншых гарадоў нашай рэспублікі значна раней тэрміну выканала дзесяцімесячныя вытворчыя праграмы. 25 кастрычніка ўся прамысловасць Беларускага саўнаргаса выканала план дзесяці месяцаў па выпуску валавой прадукцыі. Аб'ём прамысловай вытворчасці ў параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года павялічыўся на 10 працэнтаў. Такі вынік разгорнутага ўсенароднага спаборніцтва за датэрміновае выкананне гадовага плана ў гонар XXI з'езду партыі і саракагоддзя БССР.

Ва ўсенародным спаборніцтве дастойнае месца займаюць і жанчыны нашай рэспублікі. На Гомельскай трыкатажнай фабрыцы «8 сакавіка» 90 працэнтаў рабочых складаюць жанчыны. Яны з гонарам выконваюць сваё абавязацельства — закончыць гадавы план да 10 снежня і даць на 8 мільёнаў рублёў прадукцыі звыш плана. За дзесяць месяцаў фабрыка дала ўжо на 6½ мільёна рублёў звышпланавай прадукцыі. Швачкі-матарысткі Маслевіч і Алымава даюць 150—160 працэнтаў нормы, выпускаючы прадукцыю самай высокай якасці. За іх прыкладам ідуць сотні перадавых работніц, добра ўсведамляючы, што цяпер трэба працаваць з кожным днём лепш.

Такое ж высакароднае імкненне наглядаецца і ў нашай калгаснай вёсцы.

Кукуруза, вырашчаная сёлета камсамольска-маладзёжным звязом Кацярыны Сцепанюк з калгаса імя Кірава Антопальскага раёна, экспанавалася на Усеаўскай сельскагаспадарчай выстаўцы. На кожным з дзесяці гектараў звязно сабрала па 1.520 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы. Вестка аб працоўным поспеху звязна абляцела ўсю краіну. Залатыя рукі дзяўчат, іх старанне прынеслі ім заслужаную славу. З сапраўдным патрыятычным уздымам працуюць не толькі кукурузаводкі, але і даяркі, свінаркі, ільнаводкі.

Беларускі народ у радасныя дні падрыхтоўкі да юбілею рэспублікі і да XXI з'езду КПСС яшчэ цясней згуртоўваецца вакол роднай Камуністычнай партыі. Жанчыны Беларусі разам з усім народам шчырым сэрцам успрымаюць баявы заклік Цэнтральнага Камітэта партыі:

«Працоўныя Савецкага Саюза! Яшчэ шырэй разгорнем усенароднае сацыялістычнае спаборніцтва за новы ўздым эканомікі і культуры нашай краіны! Азнамянуем XXI з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза новымі працоўнымі подзвігамі!»

НА КРЫЛЯХ

Г. АРЦЕМ'ЕУ

Агульны выгляд Васілевіцкай ДРЭС.

САСНОВЫ лясок з пахучай хвойй скончыўся нека адразу. Вёрткі «газік», які шпарка каціўся па шырокай лясной дарозе, выскачыў у поле. Уперадзе, пад горкай, паказалася вялікая вёска. Сонца ўжо схілялася к захаду і залаціла шэрыя дахі дамоў, ледзь відныя з-за пышнай зелені садоў.

Халаднаваты, мяккі ветрык лашчыў твары людзей, што сядзелі ў машыне. Кожнаму з іх хацелася спяваць ва ўвесь голас. Сёння ў іх такі шчаслівы дзень! Яны толькі што атрымалі ўрадавыя ўзнагароды. А заўтра пускаюць першую чаргу Васілевіцкай цеплавой электрастанцыі. Заўтра палескі волат, узведзены іх рукамі, дасць першы прамысловы ток. У гарадах і вёсках успыхнуць яркія агні, пачнуць працаваць электраматоры!

Побач з вадзіцелем сядзіць арматуршчыца Васілевіцкай ДРЭС — Антаніна Уласаўна Шараеўская. У яе тонкі авал твару, карыя, задуманныя вочы. Калі яна смяецца, то ў кутках рота і на ілбе добра прыкметны маршчыны. Вось сонца бліснула ў вочы. Яна жмурыцца і левай рукой прыкрывае на грудзях ордэн Леніна, нібы баючыся ўпусціць дарагую сэрцу ўзнагароду.

Машына зноў імчыць лесам. Сонца ўжо не відаць, але Антаніна Уласаўна застаецца ў ранейшай позе. Відаць, паглыбілася ў свае думы. Вочы яе запалі, быццам разглядаючы нешта ўнутры. Аб чым яна думае? Можна, хвалюецца за дзяцей? Але яны зараз у школе, усе трое — і Ніна, і Пеця, і Віця. А маленькая Ліза ў садзіку. Як узрадуецца яны, калі ўбачаць на грудзях маці ордэн!

Антаніна Уласаўна, дзе б ні была, заўсёды хвалюецца за дзяцей. Няхай яны і не родныя ёй. Яна ўзяла іх да сябе пасля трагічнай гібелі іх маці. І колькі бяссонных начэй правяла каля іх, пакуль выгадала.

А можна быць, Антаніна Уласаўна ўспамінае ўласнае дзяцінства? У радасныя хвіліны заўсёды мільгане невясёлае мінулае. Вось яна, зусім маленькая сірата, сядзіць сярод сваіх дзвюх сясцёр і латае мяхі, вась мые чужую пасуду, носіць вадку.

2

У рэвалюцыю бацька загінуў ад рук белых бан-

дытаў. Маці не магла пракарміць усіх дзяцей, і трое сясцёр раз'ехаліся хто куды. Толькі яна, маленькая Антаніна, засталася з маці.

Калі старая маці ішла на работу, дзяўчынка праводзіла яе да шахты, каб сабраць мяшэчак вугалю для пліты. Не раз у вецер, дождж, уся пасіненая і праябшая, яна збіралася вугаль. Часта яна назірала за тым, як людзі спускаліся пад зямлю чыстыя, а адтуль выходзілі чорныя-чорныя, толькі зубы блішчэлі. Дзяўчынцы гэта падабалася. Ёй хацелася спусціцца туды, каб на ўласныя вочы ўбачыць, як дзядзі здабываюць вугаль.

Але надышоў час, калі змянілася ўсё жыццё маленькай Антаніны. Данбас абудзіўся. Савецкія шахцёры адчулі нязмерную сілу. Па-новаму зазяла сонца над данецкімі капрамі.

Многія сем'і ішлі працаваць у шахты. Не адстала ад іх і Антаніна. Чатырнаццацігадовай дзяўчынкай паступіла на курсы і праз тры месяцы стала машыністам пад'ёмнай машыны на адной з шахт у Варшылаўградзе.

Антаніна расла і мужнела. Хоць сярод шахцёраў яна была самая маленькая, але яе лічылі вялікім майстрам горнай справы. Яе наватарская праца адзначалася граматамі, прэміямі.

У грозны 1941 год, калі гітлераўскія захопнікі парушылі мірную працу савецкіх людзей, многія гарнякі ўзяліся за зброю. І Антаніна Уласаўна неўзабаве змяніла сваю шахцёрскую спяцоўку на шэры салдацкі шынель.

Адгрымелі ваенныя гады, і Антаніна Уласаўна вярнулася ў гарняцкую сям'ю. Разам з шахцёрамі Данбаса аднаўляла шахты, працавала лябёдчыцай, машыністам пад'ёмных машын. Нарэшце, у Чысцякове атрымала спецыяльнасць арматуршчыцы...

Не так проста пачаць жыццё па-новаму. Але Антаніна Уласаўна крута павярнула свой лёс. У тынкоўшчыка Іосіфа Зарэмскага была свая сям'я — жонка, дачка і двое сыноў. Здарылася няшчасце: памерла жонка, і дзеці асірацелі. Антаніна Уласаўна замяніла ім маці. Спачатку цяжка было. З работы хацелася прылегчы, адпачыць, але чакала гаспадарка.

РАДАСЦІ

І Антаніна рабіла ўсё, каб толькі дзецям было добра. Дзеці паступова прызвычаліся да яе і палюбілі маму Антаніну...

Дваццаты з'езд КПСС намеціў грандыёзную праграму камуністычнага будаўніцтва. У яго рашэннях было запісана, што ў шостае пяцігоддзі будзе закончана будаўніцтва Васілевіцкай цеплаэлектрастанцыі.

У 1956 годзе Антаніна Уласаўна з сям'ёй прыязджае на будоўлю, сама працуе арматуршчыцай, а муж — Іосіф Францавіч — тынкоўшчыкам...

Штуршок аўтамашыны вывеў Антаніну Уласаўну з задуменнасці. Яна глянула ў акно і ўбачыла беласценны гарадок энергетыкаў, а за ім велізарны будынак цеплаэлектрастанцыі са стадваццаціметровай трубаю. На твары з'явілася радасная ўсмішка.

Вось ён, палескі волат, які вырас тут усяго за чатыры гады. Антаніна Уласаўна ад душы радуецца, бо ведае, што не ў адным квадратным метры бетону ёсць арматура, сплеченая яе рукамі.

Радасна сустракаюць прыехаўшых энергетыкі. Гожны стараецца павіншаваць з высокай узнагародай Антаніну Уласаўну.

На кватэры яна нечакана аказваецца ў гарачых абдымках дзяцей, і на вачах яе выступаюць слёзы радасці.

... Велізарная прастора арматурнага цэха напоўнена ляскам металу, перастукам малаткоў.

На ўчастку брыгады Мікалая Аляксейка працуюць арматуршчыкі Мікалай Купава, Аляксей Лушчэкін, Ірына Ражкова. Сярод іх бачым і Антаніну Уласаўну. Вось яна акуратна звязвае дротам тоўстыя сталёвыя пруткі, і неўзабаве на доўгім сталі з'яўляецца мудрагелістай формы металічная сетка.

Калісьці тут, сярод арматуршчыкаў, нарадзілася наватарская ідэя. Па прыкладу брыгадзіра Аляксандра Баранава людзі пачалі вырабляць арматуру не дробнымі секцыямі, а буйнымі зварнымі блокам вагою да 800 кілаграмаў. Акрамя таго, па прыкладу рабочых Сталінградгідрабуда арматуршчыкі ўкаранілі метады электрадуговой зваркі буйных блокаў. Наватарскія прыёмы дазваляюць будаўнікам эканоміць рабочы час і шмат металу.

Перад будынкам электрастанцыі — сотні будаўнікоў. Тут людзі розных узростаў і прафесій — усе тыя, хто сваімі рукамі ўзводзіў гэты гігант.

Надышоў радасны час — пуск першага турба-

Больш 15 000 квадратных метраў жылплошчы атрымала насельніцтва пасёлка Васілевіцкай ДРЭС. К канцу года будаўнікі здадуць пад жыллё яшчэ 1000 квадратных метраў плошчы. На здымку: матарыстка ДРЭС Галіна Каяк і яе маці Юлія Іосіфаўна ў новай кватэры.

Фота У. Лупейкі.

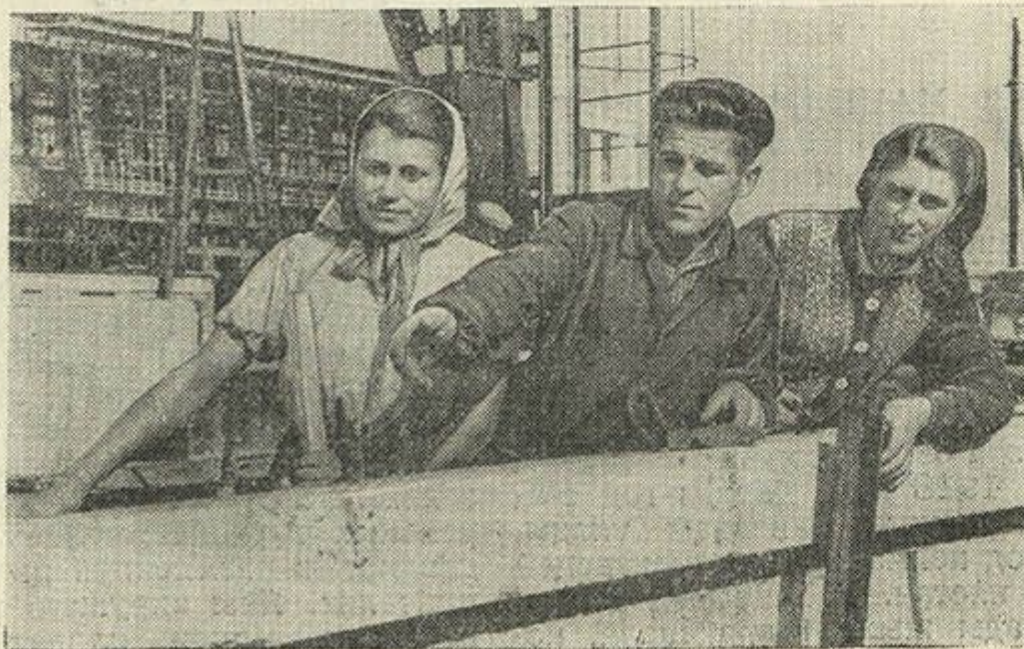
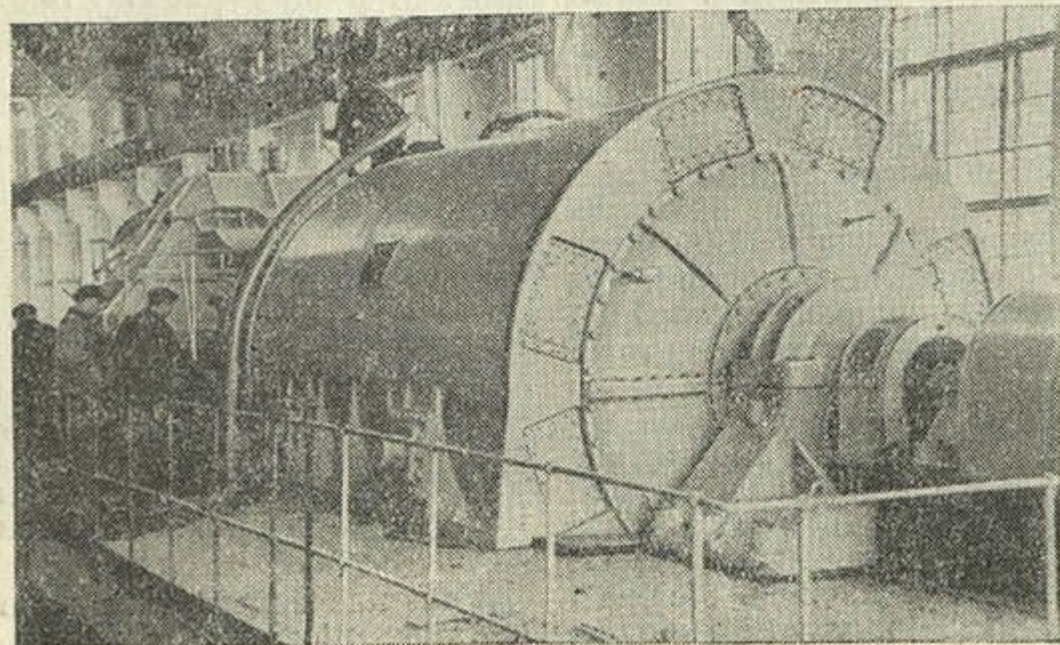
агрэгата. Разразаецца чырвоная стужка... У гROME воплескаў чуюцца спачатку лёгкае шыпенне пары, першыя абароты турбіны. І вось палескі асілак, нібы выпрастаўшы крылле, ажыў. Яго магутная энергія па серабрыстых правадах панеслася праз лясы і балоты, рэкі і азёры ў Рэчыцу, Гомель, у многія калгасы і саўгасы.

Антаніна Уласаўна шчасліва ўсміхаецца, віншуючы сябровак з вялікай перамогай.

Васілевіцкая ДРЭС. (Злева направа): лепшыя бетоншчыкі Н. Туз, С. Рудніцкі, Л. Палігошка.

Фота К. Якубовіча

Турбінная зала Васілевіцкай ДРЭС.

У. І. Ленін сярод дэлегатак Першага Усерасійскага з'езду работніц.

Малюнак мастака П. Васільева.

НА УСЁ ЖЫЦЦЁ

(Успаміны дэлегаткі I Усерасійскага з'езду работніц)

У НАШЫМ жыцці бываюць падзеі, не пад-уладныя часу. І чым яны ад нас далей, тым ярчэй узнікаюць у памяці. У маім жыцці такой падзеяй быў I Усерасійскі з'езд работніц. Ужо сорак год мінула, шмат пройдзена дарог, яшчэ больш перажыта, а здаецца, што гэта было ўчора...

1918 год. Першы год ста-наўлення Савецкай улады, год неймаверных цяжкасцей і нястач. У Віцебску, дзе я тады жыла і працавала, но-

вае жыццё, як і ўсюды, нягледзячы на голад, холад, хваробы, паўнаўладна ўступала ў свае правы.

Працоўныя Віцебшчыны ў складаных умовах грамадзянскай вайны і прыфрантавога становішча самаадда-на дапамагалі фронту, зма-галіся з разрухай. Жанчыны Віцебска дзяжурылі на вак-залах, сустрэкалі хворых і раненых чырвонаармейцаў і дапамагалі размяркоўваць па шпіталях. Яны акружалі ра-неных матчыным клопатам,

замяняючы сясцёр, сані-тарак, не пагарджаючы ні-якай работай. І раненыя байцы плацілі ім шчырай сыноўняй любоўю.

Многа карысці прынёслі нашы актывісткі ў профсаю-зах, Саветах, кааперацыі. Калі стала вядома аб тым, што мае адбыцца I Усерасій-скі з'езд работніц, Віцебскі губеранскі камітэт партыі склікаў у самым вялікім па-мяшканні горада агульнага-радскі мітынг работніц.

За некалькі дзён да Усе-расійскага з'езду адбылася агульнагарадская Віцебская канферэнцыя дэлегатак ад работніц прадпрыемстваў і ўсіх працоўных жанчын гора-да. Дэлегаткі збіраліся пасля работы на працягу трох ве-чараў. У Маскву на з'езд вы-бралі пяць дэлегатак, у тым ліку і мяне. Праводзячы нас у дарогу, жанчыны прасілі абавязкова ўбачыць Леніна і перадаць яму ад работніц

Віцебска гарачае прывітанне і букет кветак.

Стаяў халодны лістападаў-скі дзень. На Віцебскім вак-зале мы чакаем цягніка, які невядома калі і будзе, можа ўвечары, а можа ўночы... Але ўрэшце падана цяплуш-ка, і мы, радасныя і шчаслі-выя, уваходзім у яе са сваі-мі невялікімі клункамі. Чы-гунная «буржуйка» больш дыміць, чым грэе. Паравоз ледзь цягне. Не раз вылазім з цяплушкі, каб пашукаць для паравоза паліва. Але настрой у нас цудоўны — вясёлы, баявы, бадзёры. У дарозе дзелімся скромнай правізіяй (дэлегатаў папя-рэджвалі аб неабходнасці за-хапіць з сабой прадуктаў на шэсць дзён).

...Мы атрымалі мандаты і спяшаем пазнаёміцца з Масквой. 16 лістапада, у дзень адкрыцця з'езду, мы, пастроіўшыся ў калоны, са сцягамі і песнямі накіроў-ваемся да Дома саюзаў. Ува-ходзім у калонную залу, дзе да рэвалюцыі збіралася толь-кі дваранская арыстакратыя. Цяпер яе дзверы шырока раскрыты для работніц і ся-лянак. «Сардэчна запра-шаем!» — чытаем на вялі-кім транспаранце.

Усе месцы заняты. Дэлега-так прыехала 1147. Тут не толькі работніцы, але і ся-лянкі-бяднячкі. У зале хо-ладна. Выдзяляецца група ткачых Трохгоркі, былой Прохараўкі. Большасць іх у доўгіх чорных паліто, заху-таны ў хусткі. Бачым і пі-церскіх работніц на чале з вядомай рэвалюцыянеркай Канкордзіяй Самойлавай.

А 5 гадзіне вечара з'езд адкрывае старшыня ЦВК Якаў Міхайлавіч Свядлоў. Ад імя Цэнтральнага Камі-тэта Камуністычнай партыі балашавікоў ён гарача вітае ўдзельнікаў з'езду.

«Я вітаю ў вашай асобе сотні тысяч работніц і сяля-нак, — гаворыць ён, — якія паслалі вас сюды, каб палег-чыць нашу цяжкую задачу па стварэнню новага жыцця. У кастрычніку 1917 года, калі мы адваёўвалі ў бур-жуазіі ўладу, жанчыны ішлі з намі поруч, плячо ў плячо. Мы не сумняваемся, што і надалей яна будзе з намі».

У прэзідыум з'езду аднаго-лосна выбраны вядомыя рэ-валюцыйныя дзеячы: К. І. Ні-калаева, А. М. Калантай, І. Ф. Арманд, К. Н. Самой-лава і іншыя. У ганаровы прэзідыум з вялікім натхнен-нем аднагалосна выбіраюцца Уладзімір Ільіч Ленін, Клара Цэткін, Карл Лібкнехт, Роза Люксембург.

Усіх нас вельмі хвалявала пытанне, ці зможа выступіць

Уладзімір Ільіч Ленін, бо прайшло ўсяго тры месяцы пасля зладзейскага замаху на яго жыццё.

19 лістапада мы ўбачылі ў прэзідыуме роднага Ільіча. Усе разам падняліся з месц. Загрымелі воплескі, пачуліся воклічы: «Няхай жыве Ільіч!», «Няхай жыве Ленін!». Узмахі шапачак, хустачак. Воплескі ўсё гучней. Многія плачуць, не заўважаючы слёз. Уладзімір Ільіч не раз падымае рукі, але шквал воплескаў выбухае з новаю сілай. Натхнёныя і радасныя, дэлегаткі спяваюць «Інтэрнацыянал».

Уладзімір Ільіч падыходзіць да трыбуны, абцягнутай проста чырвонай тканінай. На сталі графіны з вадой і шклянкі. У ложы, дзе мы сядзім, поўна. Усе прыўстаюць, каб лепш разгледзець Ільіча. Яго прамова больш падобна на гутарку. Яна здзіўляе сваёй глыбінёй і геніяльнасцю і разам з тым незвычайнай прастатой і даходлівасцю.

«Ва ўсіх цывілізаваных краінах,—гаворыць Ленін,—нават самых перадавых, становішча жанчын такое, што нездарма іх называюць хатнімі нявольніцамі. Ні ў адной капіталістычнай дзяржаве, нават самай свабоднай рэспубліцы, няма поўнага раўнапраўя жанчын.

Задача Савецкай рэспублікі — у першую чаргу знішчыць усе абмежаванні правоў жанчын... З вопыту ўсіх

вызваленчых рухаў заўважаю, што поспех рэвалюцыі залежыць ад таго, наколькі ў ім удзельнічаюць жанчыны. Савецкая ўлада робіць усё, каб жанчына самастойна вяла сваю пралетарскую сацыялістычную работу».

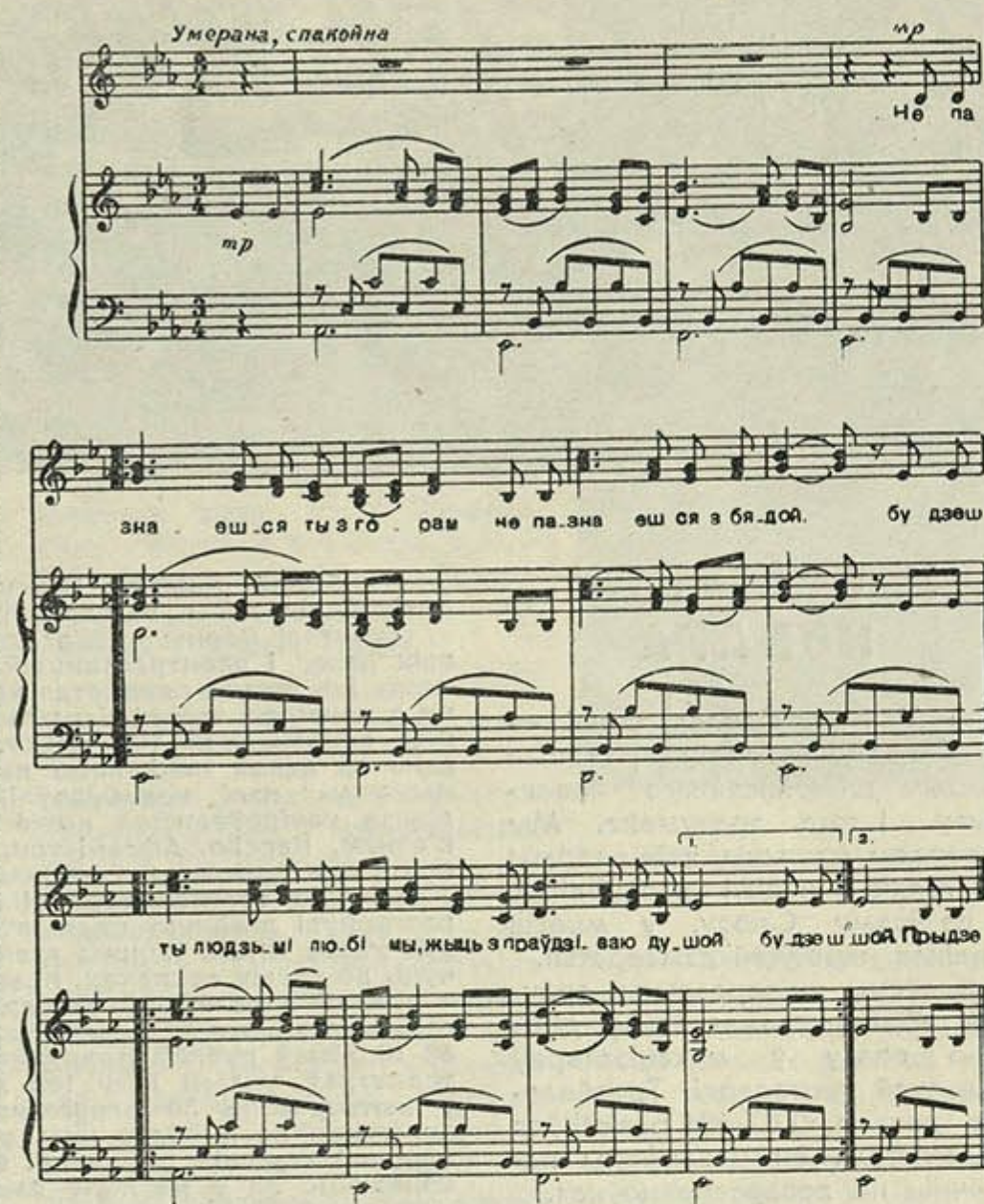
Уладзімір Ільіч высока ўзняў веру працоўнай жанчыны ў яе чалавечую годнасць, заклікаў учарашнюю нявольніцу, а цяпер раўнапраўнага члена новага, сацыялістычнага грамадства, на вялікую стваральную працу. Яго заклік стаў для мільёнаў работніц і сялян праграмай баявых дзеянняў, сцягам барацьбы за новы, камуністычны лад.

Ленін ужо адыходзіў, а нам трэба было выканаць наказ віцебскіх работніц. Мы, хвалючыся і бянтэжачыся, перадалі яму букет белых астраў і гарачае прывітанне ад працоўных жанчын Віцебшчыны. Уладзімір Ільіч паглядзеў сваімі добрымі, злёгка прыжмуранымі з вясёлымі іскаркамі вачыма, узяў кветкі, падзякаваў нам і паціснуў кожнай руку. Маціна з Леніным ад'ехала, а мы стаялі ўсхваляваныя, незадаволеныя сабой. Здавалася, што сказалі не тое, што хацелася сказаць. Але ўсё ж на душы была вялікая радасць. Мы выканалі наказ віцеблянак.

Першы Усерасійскі з'езд работніц з'явіўся для нас школай палітычнага выхавання. У парадку дня стаяла 11 пытанняў. Сярод іх такія, як задачы работніц у Савецкай рэвалюцыі, сям'я і камуністычная дзяржава, работніца ў гаспадарцы народнай і гаспадарцы хатняй, работніца і царква і інш. На з'ездзе працавалі дзве секцыі. Выступала шмат дэлегатак: работніцы, сялянкі, удзельніцы грамадзянскай вайны, у тым ліку і дзве дэлегаткі з Віцебска. Усе прамовы зводзіліся да аднаго — да абароны заваёў Кастрычніцкай рэвалюцыі. У аднаголася прынятай рэвалюцыі гаварылася: «Мы клянемся нашай пралетарскай Кастрычніцкай рэвалюцыяй, што здолеем апраўдаць надзеі, якія ўскладаюцца на нас Урадам і працоўным народам, і ўсе возьмем за будаўніцтва новага, камуністычнага жыцця».

Першы Усерасійскі з'езд работніц быў той гістарычнай вехай, якая паклала пачатак сістэматычнай рабоце партыі сярод працоўных жанчын горада і вёскі.

Елізавета КОГАН

СЛОВА ЛЕНИНА

(Для хору і ф-на)

Словы А. РУСАКА

Музыка Р. ПУКСТА

Не пазнаешся ты з горам,
Не пазнаешся з бядой,
Будзеш ты з людзьмі, любімы,
Жыць з праўдзіваю душой.

Прыдзе шчасце ў дом твой родны
Ды жаданаю парой, —
Калі носіш ты у сэрцы
Слова Леніна з сабой.

Будзе ў працы табе радасць, —
Пераможцам выйдзеш з бою, —
Калі носіш ты у сэрцы
Слова Леніна з сабою.

Узяціш арлом крылатым
Ты над морам, над гарой,
Не далёка, не высока
Будуць зоры над зямлёй.

Расцвіце там шчасце людзям
Ранняя кветка веснавой,
Дзе праносіш ты у сэрцы
Слова Леніна з сабой.

Дык заві, вядзі ты, слова,
Слова вечна маладое,
Ўсемагутнае на свеце,
Слова Леніна жывое!

Праз многа год сустрэліся старыя сяброўкі — Е. Коган і М. Муратава.

У ПОШУКАХ НОВАГА

— Мы—трактаразаводцы! — з гонарам гавораць рабочыя нашага шматтысячнага калектыву. І гэта зразумела. Мы ствараем машыны, якія вядомы не толькі ў нашай рэспубліцы, а па ўсяму Саюзу, у многіх краінах народнай дэмакратыі.

Калёсны ўніверсальны трактар «Беларусь» заваяваў добрую славу ў механізатарай сельскай гаспадаркі. Тралёвачны трактар «ТДТ-40» палюбіўся лесарубам: ён незаменны памочнік на лесараспрацоўках.

Наш канструктарскі аддзел складае невялікі працэнт у агульным калектыве трактаразаводцаў. Але іменна ў нас, у канструктарскім бюро, нараджаюцца ў замыслах, на чарцяжах машыны, якія выпускае завод. Канструктары няспынна працуюць над іх удасканаленнем, ствараюць новыя трактары.

Разам з усімі працоўнымі мы рыхтуем да XXI з'езда КПСС і 40-годдзя БССР. Наш уклад у працоўныя падарункі Радзіме — некалькі новых мадэляў трактараў. Яны ўжо спраектаваны і праходзяць выпрабаванні.

Вось трактар «МТЗ-50». Ён вельмі ўдала сканструяваны, і загадзя можна сказаць, што атрымае ўсеагульнае прызнанне: ён забяспечаны рухавіком у 52 конскія сілы, можа рухацца з хуткасцю 27 км у гадзіну. Гэты трактар зможа выкарыстаць не толькі ў сельскай гаспадарцы, ён з'явіцца памочнікам і транспартным і будаўнічым рабочым. У залежнасці ад гэтага трактар можна зрабіць калёсным або гусенічным.

Створаны яшчэ два трактары, якія маюць пярэдні вядучы мост, што паляпшае іх счапленне з глебай і павышае цягавыя намаганні. Яны зручныя для работы ў любой мясцовасці, таму што пройдуць па полі і ранняй вясной і позняй восенню, а таксама зімой па глыбокім снежным покрыве.

Зараз у сельскагаспадарчай вытворчасці шырока ўкараняюцца самаходныя шасі. Думка канструктараў накіравана на тое, каб на аснове сама-

На былой ускраіне Мінска, дзе некалі пад ветрам шумелі архірэйскае лясы, вырастае першы ў Беларусі трактарны завод.

Трактар! Верны сябра хлебарабы і нафтавіка, будаўніка новых дарог і электрастанцый. Вялікі Ленін марыў аб тым, каб пасадзіць рускае сялянства на 100 тысяч сталёвых коней. А сёння з канвеера толькі нашага завода сыходзяць машыны, нумар якіх пераваліў за 100 тысяч. Чырвоныя, блакітныя, зялёныя — адна за адной пакідаюць яны завод. Адны бяруць курс на калгасныя палі, новабудулі, лесараспрацоўкі роднай краіны, другія накіроўваюцца яшчэ далей — у народны Кітай, Індыю, В'етнам, Персію, Афганістан. На палях 32 замежных краін працуюць трактары з маркай «МТЗ».

Мінскія трактарабудаўнікі разам з усім савецкім народам разгарнулі дзейную падрыхтоўку да 40-годдзя Беларусі і да XXI з'езда КПСС. Кожны дзень у цэхах, на ўчастках можна пачуць аб новых поспехах, прысвечаных гэтым славутым датам.

Нядаўна калектыву завода ўзяў на сябе новыя, павышаныя сацыялістычныя абавязальствы — даць звыш гадавога плана на 48 мільёнаў рублёў прадукцыі, выпусціць сотні звышпланавых трактараў, у тым ліку 100 з эканомленага металу, укараніць у вытворчасць 30 аграгатных высокапрадукцыйных станкоў, атрымаць не менш 9 млн. рублёў эканоміі ад укаранення рацыяналізатарскіх прапановаў. Сваё слова рабочыя паспяхова выконваюць. За 9 месяцаў завод выпусціў сотні звышпланавых трактараў, ад укаранення рацыяналізатарскіх прапановаў атрымаў 7,5 млн. рублёў эканоміі.

ходных шасі значна расшырыць ужыванне навесных машын, такіх, як зернявы, сіласаўборачны і кукурузаўборачны камбайны, ільоцерабілка, і г. д.

Сярод канструктараў няма жанчын. Хочацца назваць лепшых з іх. Гэта — Б. Я. Павяра-ная, Е. І. Рубінштэйн, Л. Ф. Рома-на, Н. Б. Тамковіч, А. Д. Чысцякова і іншыя. Жанчыны-канструктары самаадданай пра-цай уносяць каштоўны ўклад у стварэнне новых машын.

А. ХАХЛОВА,
канструктар.

ДАДЗІМ ЛІЦЦЁ ЗВЫШ ПЛАНА

Чыгуналіцейны цэх займае другое месца ў агульназаводскім калектыве па выкананню плана. Дзевяцімесячны план мы закончылі з добрымі паказчыкамі.

Некалькі год назад ліццё было нашым вузкім месцам. Рабочы калектыв сур'ёзна перажываў адставанне. Усе імкнуліся да аднаго — павысіць прадукцыйнасць працы, увай-

сці ў рытм месячнага плана, не падводзіць сумежныя з намі маторны і трактарны цэхі № 2.

Рацыяналізатар цэха тэхналаг Навумаў прапанаваў замест двух рабій адзін стрыжань для рукава паўвосі, удасканаліць корпус вадзянога насоса. Для рэалізацыі прапановы прыйшлося крыху змяніць тэхналагічны працэс, і ў выніку ўдвая павялічыўся выпуск гэтых дэталей. Акрамя таго, увялі паточную лінію на апрацоўцы блока, дробных і сярэдніх стрыжняў, паставілі машыны для зачысткі стрыжняў, а для іх прасушкі ўстанавілі тры новыя гарызантальныя печы.

Кіраўніцтва цэха і яго актыўны праходзілі міма добрых па-чыненняў, выпускалі «маланкі», «баявыя лісткі». Нашы недахопы крытыкаваліся ў лістках «Трывога» і «Ганьба». Усе ведалі пра вынікі работы цэха. Цяпер мы не толькі выконваем, але на паўсутак перавыконваем сутачны графік.

Разам з ростам вытворчасці раслі і людзі. Зінаіда Пілецкая, Ганна Маслава, Барыс Івашкевіч павысілі сваю кваліфікацыю, ліквідавалі брак, намнога перавыконваюць план.

Цяпер наш цэх, як і ўвесь калектыву завода, перажывае дні вытворчага ўздыму. Мы далі слова выканаць гадавы план на 12 дзён раней тэрміну. Наш лозунг — даць у гонар 40-годдзя БССР 2 тыс. тон ліцця звыш гадавога плана.

Т. ПАНАМАРОВА,
майстар чыгуналіцейнага цэха.

ПРАЦУЕМ І ВУЧЫМСЯ

Я заўсёды марыла стаць спецыялістам — машынабудаўніком. Пасля дзесяцігодкі паехала ў Львоўскі політэхнічны інстытут. Скончылася мая паездка слязьмі: не прынялі — неабрала двух балаў на экзаменах. Адзін з суседзяў па вагону параіў пайсці на Мінскі трактарны завод.

— У іх там вучыцца амаль кожны рабочы.

Я з удзячнасцю ўспамінаю параду таго пасажыра. Калі прыйшла на трактарны, мяне накіравалі ў сталеліцейны цэх. Я адразу ж паступіла ў завочны лесатэхнікум на механічнае

Т. Панамарова і лепшая работніца аддзялення 3. Пілецкая.

аддзяленне. Праз год я паступіла ў інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі БССР. Цяпер вучуся на трэцім курсе інстытута.

Кіраўніцтва завода заўсёды ідзе насустрач маладым рабочым, якія жадаюць вучыцца.

Са сталеліцейнага мяне перавялі ў трактарны цэх № 2, бліжэй да машын. Працавала токарам, а зусім нядаўна стала кантралёрам.

Разам са мной у інстытуце вучацца работніцы нашага цэха Аня Хілімон, Жэня Кучарава, Аня Гардзіенка, Ніна Сцяжковіч і іншыя. Усяго ў інстытуце займаецца 350 рабочых, каля 600 вучыцца ў школах рабочай моладзі, больш 500 — у вячэрніх тэхнікумах. Калі ж улічыць школы тэхнінізму, розныя гурткі па павышэнню кваліфікацыі, перападрыхтоўцы кадры, то выйдзе, што з нашага вялікага калектыву большасць вучыцца.

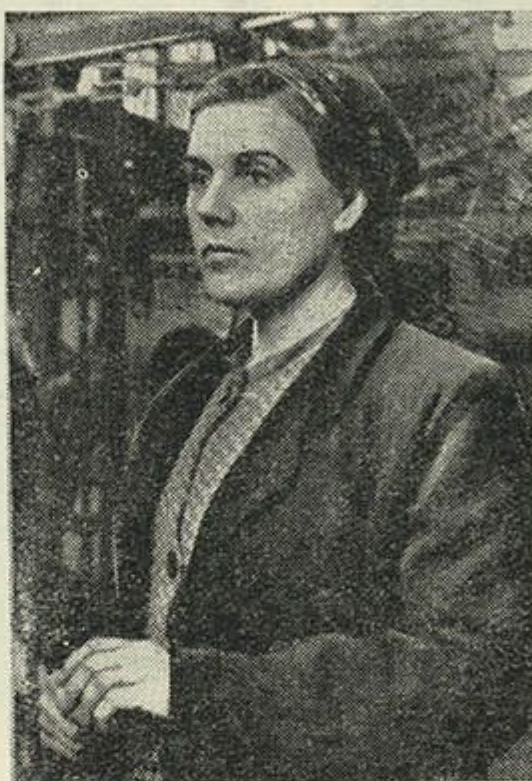
Чаму ж не вучыцца! У нас ёсць для гэтага ўсе ўмовы — і навучальныя ўстановы, і кансультацыі спецыялістаў, і цікавая работа.

Антаніна БУБЕН,

кантралёр трактарнага цэха № 2.

У НАС ШМАТ НАВАСЁЛАЎ

Мы ганарымся нашым заводам — новым Трактараградам. Ад замежных дэлегацый, якія наведвалі нас, мы чу-

Майстар прэсавага цэха Вольга Данілаўна Зуева.

лі шмат захапляючых водгукаў.

За апошнія гады рабочыя атрымалі шмат кватэр з усімі выгодамі. Штогод 350—370 сем'яў спраўляюць наваселле. І ўсё ж яшчэ адчуваецца недахоп у жыллі.

Наш прэсавы цэх выступіў ініцыятарам эканоміі сродкаў. Мы абавязаліся на кожнага рабочага сэканоміць тысячу рублёў у год за кошт звышпланавых назапленняў. За 9 месяцаў дабіліся 1090 рублёў эканоміі на рабочага. К ХХІ з'езду партыі абавязаліся дасягнуць эканомію да 1200 рублёў на чалавека. Гэтыя грошы пойдуча на будаўніцтва жылых дамоў метадам гаркаўчан. Гаспадарчым спосабам мы збудавалі ўжо 16-кватэрны дом з паравым ацяпленнем, з усімі выгодамі і канчаем будаўніцтва яшчэ аднаго такога дома.

У нас моцная профсаюзная арганізацыя. Яна клапаціцца аб нашым быццё і патрэбах, пільна сочыць за ахвай працы рабочых і падлеткаў, за своечасо-

вай выдачай спецвонаткі, спецхарчавання. Многае робіць яна і для адпачынку дзяцей. Сёлета ў піянерскіх лагерах і на летніх пляцоўках з дзетсдамі адпачыла больш дзвюх тысяч дзяцей.

Заўком клапаціцца аб здароўі рабочых. Сёлета ў дамах адпачынку пабывала каля 700 рабочых, амаль 300 рабочых накіравана на санаторна-курортнае лячэнне. Фрэзерышчыца Т. М. Сарнова ездзіла ў Крым, наждачніца сталеліцейнага цэха А. А. Шпакоўская лячылася ў Светлагорску. Бясплатную пецёўку ў Алупку атрымала шліфоўшчыца В. Ф. Папова і многія іншыя.

Амаль у кожным цэху ёсць медпункт, пакой гігіены жанчын.

Як член заўкома, я прымаю актыўны ўдзел у профсаюзнай рабоце. Грамадская работа адбірае шмат часу, але прыносіць задавальненне. Сям'я ў мяне невялікая. Дачка ўжо скончыла дзесяцігодку, працуе на нашым заводзе, разам з тым вучыцца завочна ў інстытуце і ў вячэрняй музычнай школе. Хлопчык у 7 класе. Выхоўваю іх адна.

Цяпер усе мы працуем з вялікім натхненнем. Кожны дзень набліжае нас да светлага свята — 40-годдзя БССР. Хочам сустрэць яго новымі пераамамі.

В. ЗУЕВА,

майстар прэсавага цэха.

НА 10 СТАНКАХ

Часам у мяне пытаюць:

— Цяжка працаваць на дзесяці станках адначасова?

— Вядома, нялёгка, — адказваю, а сама думаю: «Калі працаваць па-сапраўднаму, з душой, не знойдзецца лёгкай работы».

Я пяты год у цэху. Была вучаніцай на фрэзерным, потым паспрабавала сілы на даўбежным станку. Паступова асвоіла ўсе станкі ў лініі. Калі трэба, працую на дзесяці.

Я лічу, што кожны рабочы можа асвоіць некалькі станкоў, было б жаданне. А яно павінна быць, бо мы працуем для сябе, узбагачаем сваю Радзіму. Дадзім больш тракта-

Даўбежніца Ніна Кур'янава.

раў — калгаснікі скажуць нам дзякуй.

Мне даводзіцца апрацоўваць восем розных дэталей для каробкі перадач. За змену трэба здаць 180, а я здаю па 250 дэталей. Кантралёр прымае работу без браку. У чым аснова такога поспеху? Мне здаецца, у тым, што я добра ведаю станкі, сама іх наладжваю, уважліва сачу за інструментам.

У нашым цэху нямала шматстаночніц. Ева Маркава, Іра Поляк абслугоўваюць таксама па дзесяць станкоў. Пяць год працуе ў цэху Л. Карпусенка. Цяпер у яе чатыры зубафрэзерныя станкі. Яна таксама дае добрую якасць, вялікую эканомію дапаможных матэрыялаў і галоўнае — беражэ драгі інструмент.

Рыхтуючыся да 40-годдзя БССР і ХХІ з'езду партыі, наш цэх жызе адной марай — выканаць гадавы план датэрмінова, павысіць прадукцыйнасць працы.

Я ўпэўнена, што мы выканаем сваё абавязацельства.

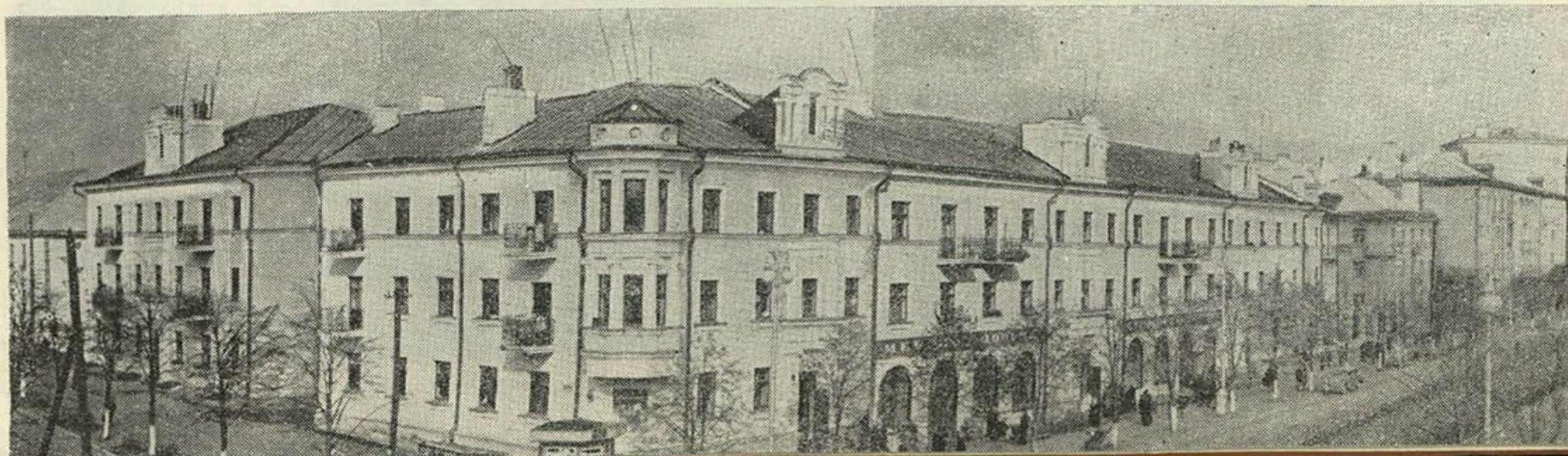
Н. КУР'ЯНАВА,

даўбежніца трактарнага цэха № 2.

Жылыя дамы ў пасёлку трактаразаводцаў.

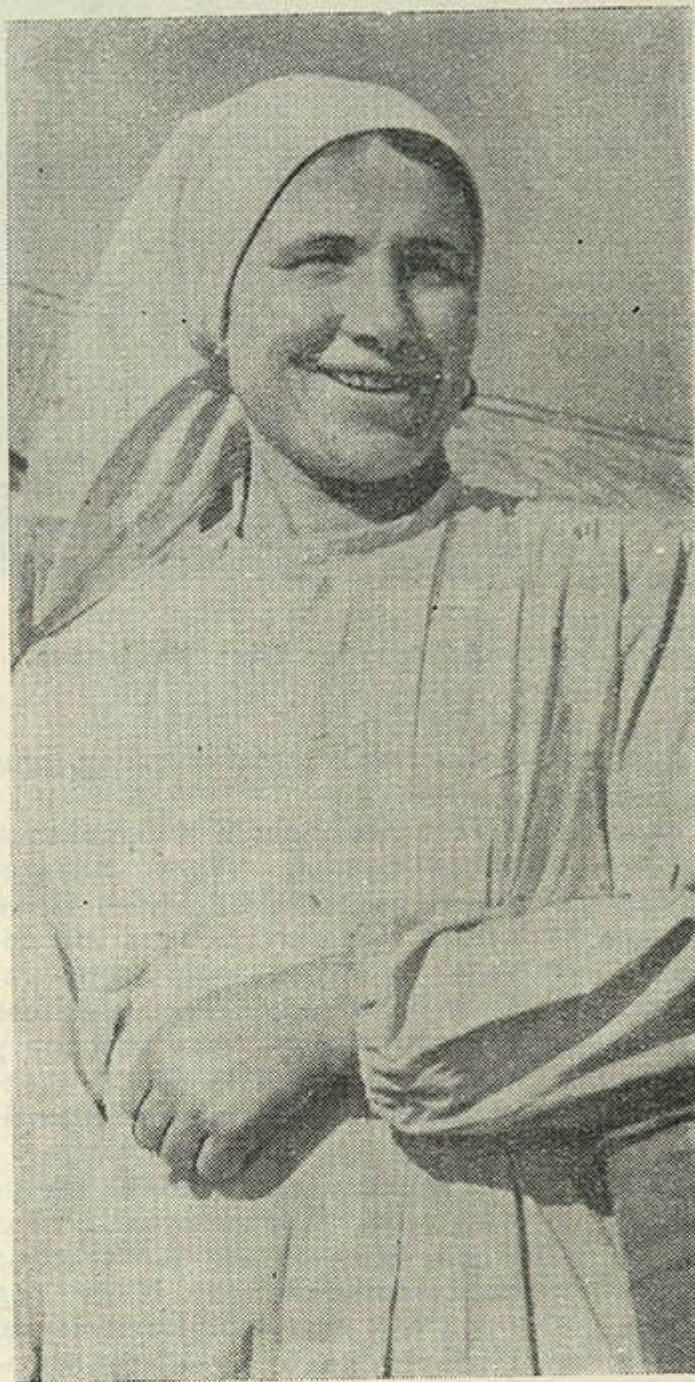

Кантралёр Антаніна Бубен.

ЛЮДЗІ ПАЛЕССЯ

Фота П. Нікіціна

Даярка Алена Мацвееўна Мішук.

Звеннявая па ільну Вера Іванаўна Стаднік.

Пад'язджаючы да праўлення калгаса «17 верасня» Давід-Гарадоцкага раёна, мы ўбачылі яркі плакат. У ім гаварылася, што даярка Мішук надала па 5153,7 л малака ад кожнай фуражнай каровы, і стаілася пытанне: «А што ты згабіў да 40-годдзя БССР?». Цяжка было прайсці міма такога пытання. І мы зацікавіліся, якімі поспехамі сустракаюць калгаснікі дзень нараджэння сваёй рэспублікі.

...Землі калгаса «17 верасня», якія ў большасці належалі раней князю Радзівілу, раскінуліся па нізіне, шчодро насычанай вільгацю.

— Ну як, дзяўчаты, у калгасе жывецца? — спыталі мы маладых калгасніц, на выгляд школьніц, якія дзелавіта крочылі па вязкай асенняй дарозе.

— Нядрэнна.

— А што вы робіце?

— На ферме свінаркамі працуем.

— Значыць, работа па душы прышлася?!

— А то як жа... І зароботкі нядрэнныя.

Гэтыя словы пацвердзіў і сакратар партарганізацыі Міхаіл Іванавіч Бакунец.

— Сям'я Пятра Данілавіча Дранец летась 19 536 рублёў грашыма атрымала, 2 380 кг збожжа, не лічачы іншага. А звеннявая па ільну Вера Іванаўна Стаднік толькі адной прэміі мела 8 200 рублёў. Агульны ж прыбытак калгаса склаў летась 4 639 935 рублёў.

Шчыра тут працуюць людзі, і кожны мае аб чым расказаць і што паказаць. На ўрадлівай палескай зямлі добра растуць збожжа, лён, кукуруза, гародніна, нават вінаград высыявае.

Палескім школьнікам створаны ўсе ўмовы для вучобы. На сродкі калгаса пабудаваны дзве школы: у Хорску і ў Турах.

Калгаснікі культурна адпачываюць. Да іх паслуг Дом культуры з вялікай глядзельнай залай, кінастацыянар, бібліятэка, хата-чытальня.

Заможна, культурна і прыгожа жывуць людзі Палесся.

Тэкст Е. НІКІЦІНАЙ.

Шмат моладзі прышло працаваць на фермы калгаса.

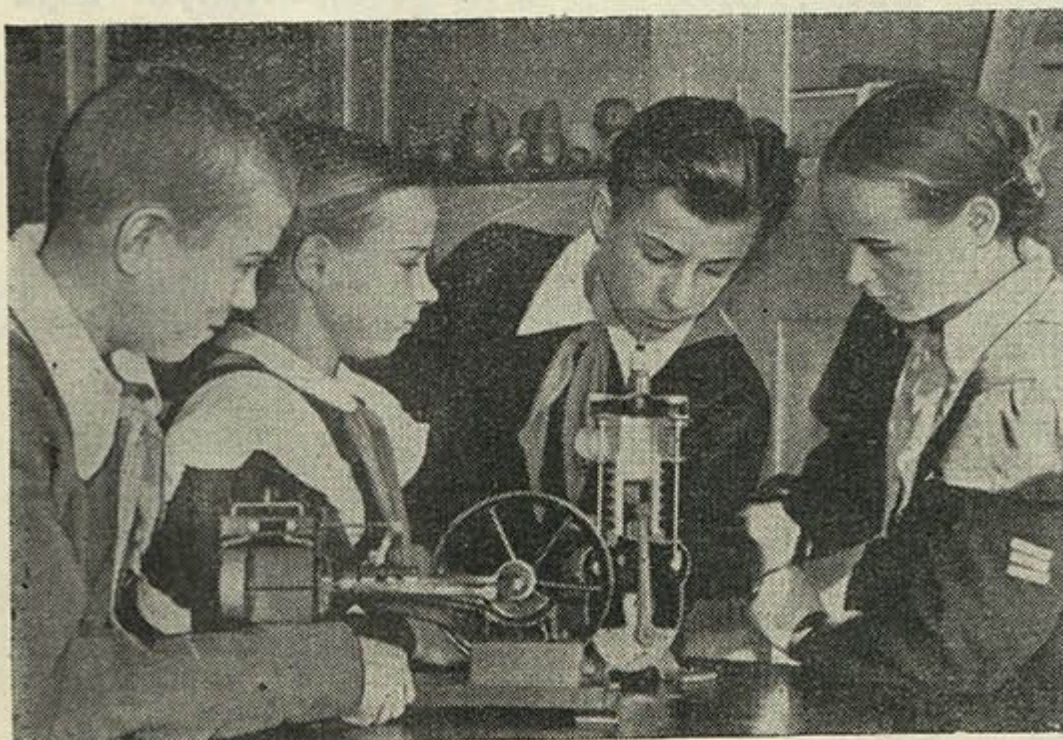
Уборка вінаграду.

Пчелавод Аляксандр Брышчук на пасецы.

У бібліятэцы калгасіага Дома культуры.

На занятках па фізіцы ў сёмым класе Хорскай школы.

ГОРДАЯ ЖАНЧЫНА

Юрый ПОЛЯК

Нарыс

ВОЛЬГА даўно заўважыла, што яе Васіль стаў нейкі маўклівы, пануры. Прыдзе дамоў, ляжа на канапу і ўвесь вечар не скажа ні слова. Нішто яго не турбавала. Раптоўныя змены ў характары Васіля заўважылі і многія аднавяскоўцы, якія добра ведалі яго. «Што здарылася з Васілём?» — паціскалі яны плячыма. А Вользе было цяжэй. Колькі разоў прабавала выклікаць Васіля на шчырую размову: «Што з табой, Вася? Бачу, у цябе нешта няладна на душы... Скажы, лягчэй стане і табе, і мне...». У адказ чулася адно: «Што прыстала, як смала! Не дакучай пытаннямі...».

У хаце Васіля Змушкі пачаліся нелады. Вельмі перажывала старэйшая дачка Нэля. Шкадавала яна маці, бачачы, як тая досвіткам устае і пазней за ўсіх кладзецца. На яе плечы ляглі ўсе клопаты сям'і: трэба ж да работы згатаваць усім снеданне, абед, а потым дагледзець гаспадарку: падаць карову, накарміць свіней... «Мабыць, адно сонейка на мяне крыўдуе, што раней яго ўстаю», — не то ў жарт, не то з болем у душы гаварыла яна старэйшай дачцэ. ... А той раніцай, калі бацька пайшоў з вёскі, Нэля прытулілася да матчыных грудзей, моцна абняла яе за шыю і ціха сказала:

— Я кіну вучобу, мамачка. Разам будзем працаваць, лягчэй нам будзе...

— Не, дачка, вучыцца будзеш. Скончыш школу, а потым... потым пачнеш працаваць.

Васіль Змушка вырашыў кінуць калгас і ўладзіцца дзе-небудзь у горадзе. «Трэба ж паспытаць і прыважны хлеб», — гаварыў ён аднадумцам. Праўда, іх было столькі, што можна было пералічыць па пальцах. Адважыўся б Васіль на такі крок год-два назад, ніхто б і не здзівіўся. Жыццё ў іх калгасе было тады нялёгкім: ураджай сам-два, сам-тры, працадзень — няважкі... Але зараз кідаць сям'ю — жонку, дзяцей, кідаць калгас, калі жыццё з кожным днём паляпшаецца? Для Вольгі гэта было поўнай нечаканасцю. Яшчэ цяжэй ёй стала, калі старшыня калгаса, сустрэўшы яе на полі, сказаў:

— Вечарам прыходзь да мяне. Ёсць з табой размова.

Сустрэў старшыня Вольгу, як чужую. Гэта яна адчула з першых слоў і са строгага, загадкавага позірку.

— Ты згодна з рашэннем мужа? — спытаў ён.

«Аб чым гэта ён, аб якім рашэнні? Я ж нічога не ведаю», — хацелася ўскрыкнуць, але ўстрымалася.

— Здарылася што? Кажыце хутчэй!

У яе пытанні можна было адчуць і трывогу, і роспач.

— Так, здарылася, — ужо мякчэй прамовіў старшыня. — А ты хіба не ведаеш? Вось чытай.

Старшыня працягнуў ёй паперку. Гэта была заява Васіля. Ён прасіў, каб праўленне адпусціла яго з калгаса. Вольга паклала паперку на стол і моцна закусіла губы...

— Даруй мне, Вольга... Думаў, што і ты з ім заадно. Так, так... Чалавека адразу не пазнаеш. Ня-мала солі трэба разам з'есці, — задуменна працягнуў старшыня. — Вось паспрабуй адрозніць працаў-

ніка ад рвача... Так, так... Паспрабуй з ім пагаварыць, можа адумаецца?

— Ён з учарашняга дня дома не быў.

І ўспомнілася Вользе апошняя размова з мужам, усплылі апошнія яго словы: «Рыба шукае, дзе глыбей, а чалавек — дзе лепш. Разумееш? Я іду ў горад». «А жыць як будзем? Ты там, а я з дзецьмі тут», — вырвалася з грудзей Вольгі. «Я зніму кватэру і вас забяру. Дом свой прададзім». «Так не будзе, не будзе! Чуеш!», — крычала ўжо Вольга. «Як хочаш, як хочаш», — абыхава адказаў ён.

«Значыць, ні з кім не палічыўся. Хай ідзе. Не прападу без яго», — мільгалі думкі ў галаве Вольгі.

У вёсцы хутка даведаліся, што Вользін муж пайшоў у горад. Ёй спачувалі, а сяброўкі шкадавалі. Нялёгка прыдзецца з дзецьмі, хоць і раней яна была карміцелькай сям'і, бо Васіль заўсёды куды менш зарабляў. Вольга яшчэ больш аддалася працы. Можа, хацела заглушыць душэўны боль? Гэтага не маглі не заўважыць аднавяскоўцы. Ніхто не асуджаў яе. Наадварот, хвалілі, што цвёрда стаіць на зямлі, якая іх узгадвала. А што датычыць Васіля, дык што зробіш, калі чалавек памыляецца. Апамятаецца і вернецца. Былі ж і раней такія разумнікі: недзе пакрыўдзены, а ўсё роўна прыходзяць у сваю вёску.

На гэта і Вольга спадзявалася, бачачы, як хутка ўзнімаецца гаспадарка. Праўленне ўзяло курс на шпаркае развіццё жывёлагадоўлі. Але для гэтага патрэбны працавітыя людзі. Сярод тых, хто павінен быў перайсці з паляводчых брыгад на фермы, была і Вольга Пятроўна. Калі яе запрасілі ў канцылярыю, каб пачуць яе думку, яна прызналася, што даўно марыла працаваць на ферме. Але варта было параіцца з мужам, як той груба абрываў: «Яшчэ што! Зусім забудзеш дом, мяне, дзяцей. І так занадта стараешся...».

— Калі на работу? — спытала Вольга ў старшыні. — Цяпер я сама сабе гаспадыня.

У першыя дні Вольга так стамлялася, што рук не адчувала. Не жартачкі: шаснаццаць кароў падаіць тры разы ў дзень ды яшчэ першацёлак! Рукі дзервянелі... Часам падкрадалася сумненне: «Можа, не за сваю справу ўзялася: гады не тыя, ды і сілы мала...» Але прыдзе на ферму, гляне на сваіх красунь-сіменталак і на ўсё забудзе.

Неўзабаве Вольга апярэдзіла даярак, якія мелі за плячыма нямала год працы. «І як гэта ёй удаецца?» — дзівіліся сяброўкі. Многія зайздросцілі. У яе ўдоі ўзрастаюць, а ў большасці — на мёртвай кропцы. Вольга не маўчала, ускрывала недахопы, у вочы гаварыла ўсім аб непаладках. А яе не ўсе зразумелі. «Хоча казырнуць, высунуцца. І што ёй трэба? Да яе прыходу ціха было на ферме, а яна хоча ўсё дагары нагамі перавярнуць».

— Чаго ты хочаш, Вольга? — кінула аднойчы ёй Аксіння Буднік. — Ведаеш, не задаволены мы табою.

— Хто гэта мы? — ускіпела Вольга. — Ты ды твая сястра Ульяна.

Калі Вольгі яшчэ не было на ферме, яны лічыліся аднымі з лепшых, а цяпер было закранута іх самалюбства. Употаі выдумлялі ўсялякія небыліцы. Аднойчы яна пачула ад Аксінні: «Памаўчала б ты, Вольга. У чужым воку парушынку бачыш, а ў сваім бярвяна не прыкмятаеш...». Вольга зразумела, на што намякае Аксіння. Хтосьці з даярак пусціў чутку, што загадчык фермы Іван Лаеўскі завяшае ёй надой. Мала хто мог паверыць у гэта, але каб канчаткова развязаць хлусню, заатэхнік часцей пачала кантраляваць удоі. Пляткаркі прыкусілі языкі. Аднак быў закрануты гонар сумленнай жанчыны! Рабілася гэта наўмысна: можа, Вольга ўціхамірыцца, кіне

дапякаць адстаючых, скарыцца з недахопамі. Так маглі меркаваць тыя, хто дрэнна ведаў Вольгу Пятроўну. Яна засталася непакіснай, непрымірымай да недахопаў. Але такія «справы» не праходзяць бяспследна. У Вольгі засталася балючая рана ў сэрцы. Чамусьці ёй прыйшло на думку: «Быў бы муж дома, не было б і плётак. Эх, Васіль, што ты нарабіў...».

Хіба магла Вольга згадзіцца з тым, што на ферме часта парушаецца распарадак дня, дояць не ў вызначаныя гадзіны, часам загадчык «забывае» даставіць падкормку. На першы погляд здавалася, што тут працуе дружны калектыў. Праўленне быццам нічога не прыкмячала: калгас жа трымае першынство ў раёне па вытворчасці малака, яму прысуджаны пераходны Чырвоны сцяг райкома партыі і райвыканкома. Самазадаволенасць засланяла тое, чаго не маглі не бачыць лепшыя даяркі: «Мы ж можам яшчэ лепш працаваць, яшчэ больш малака атрымліваць». А Вользе гаварылі: «Якая ж ты неўгамаваная. У цябе ж самыя высокія надой. Табе ж і слава, і гонар. Табе і прэміі і граматы выдаюць. Дапамаглі твой дом адрамантаваць, шыферам пакрылі... Працуй ціха, ды годзе...». Але Вольга Пятроўна не адступала.

Канфлікт у жывёлаводаў наспяваў, як нарыў, які рана ці позна павінен ускрыцца. Лепшыя даяркі пачалі ў загадчыка фермы: «Няўжо нельга стварыць пастаянны злёны канвеер? Час пакончыць з тым, каб самі даяркі насілі з лесу ці поля траву...». Але ён аб гэтым мала дбаў.

І вось на апошняй нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі далі слова лепшай даярцы раёна.

— Раскажы, Вольга Пятроўна, — звярнуўся да яе сакратар райкома, — як гэта ты штогод атрымліваеш па тры-чатыры тысячы кілаграмаў малака на карову?

Перш чым раскрыць свае «сакрэты», даярка палічыла патрэбным раскажаць пра недахопы, пра ўсё, што набалела на душы, што хвалюе лепшых даярак калгаса. Расказала, што калгас не нарыхтоўвае ўволю кармоў... Успомніла, як прайшла пазалеташня з зімоўка, калі з-за недахопу кармоў увесць статак ледзь не загінуў. Дапамаглі добрыя людзі.

— Сёлета надаю па 4,5 тысячы кілаграмаў малака ад каровы, — абавязалася Вольга Пятроўна.

Нэля, скончыўшы школу, яшчэ больш папрыгажэла, стала фізічна моцнай. З'явіліся ў яе і свае самастойныя погляды на жыццё.

— Іду на ферму, маці, — сказала дзяўчына.

— Цяпер, дачка, прарэчыць не буду.

А пра сябе падумала: «Пабачыў бы Васіль сваіх дзяцей. І Верачка хутка стане на самастойную працу. І яна хоча на ферму. Любоў да жывёлагадоўлі перадалася і ёй. Нездарма ж у калгасе называюць нас сям'ёй жывёлаводаў...».

Жыццё ў доме Вольгі Змушка ідзе сваёй чарадой. Перажыўшы цяжкія дні, яна праніклася яшчэ большай любоўю да дзяцей. У доме поўны дастатак. Набылі мэблю. Ёсць што апрануць. Многа каштоўных падарункаў прывезла Вольга дзецям з Масквы, калі ездзіла на Усесаюзную сельскагаспадарчую выставку.

Лепшую даярку не раз прэміявалі, уручалі ганаровыя граматы. А нядаўна ўрад узнагародзіў яе ордэнам «Знак Пашаны». Заслужаная ўзнагарода!

Растуць прыбыткі грамадскай гаспадаркі, паліпшаецца дабрабыт яе працаўнікоў. Сельская моладзь пасля вучобы ахвотна ідзе на фермы, у паляводчыя брыгады. Дастойная змена! Вяртаюцца ў вёску былыя адыходнікі, якія калісьці спалохаліся цяжкасцей... Не вярнуўся яшчэ толькі Васіль Змушка...

Вёска Буда, калгас «Праўда», Калінкавіцкі раён.

Дуніна лета

Георгій ПАПОЎ

Апавяданне

Мал. Ул. Рамейкі

I

— Бабы, выходзь! Хопіць спаць!

Сонца яшчэ не ўзышло, а Дуня ўжо на нагах. Выпаліла ў печы, накарміла парася ды, у дадатак, прапаліла градку капусты.

— І чаго ёй не спіцца? — бурчаць суседкі, ахвочыя памілавацца з мужамі на ранішняй зорцы.

— Замуж табе трэба, Аўдоця! Тады не будзеш ледзь золак уставаць.

— Не гаруйце, бабкі! Як з'явіцца жаніх, хоць заваляшчы які, жыва закілзаю! І вокам не міргне!

Па дарозе, зрэзанай коламі брычак, Дуня ідзе спорнымі мужчынскімі крокамі. Паркалёвая, у палоску, сукенка ляжыць на ёй неяк асабліва добра, вялікія бліскучыя цёмнашэрыя вочы надаюць твару вясёлы выраз.

— Праподем да той арэшыны — і дахаты. Дзянёк абяцае разгуляцца. Ох, і гарача ж будзе!

Неба на ўсходзе, нібы спелы яблык, наліваецца яркім румянцам. З даліны, дзе працякае Усяжа, цягне вільготным, бадзёрым халадком. Дуня вырываецца ўперад і хутка даходзіць да кучаравага арэшніку. Але дамоў ісці рана. Пачакаўшы сябровак, яна рашуча прапануе:

— Яшчэ заход, і канец! — і ўсё пачынаецца нанова.

Кузьма Фёдаравіч таксама ўстаў рана, да ўсходу сонца. Вырашыўшы з'ездзіць

у трэцюю брыгаду, ён асядлаў каня, па-кавалерыйску лёгка, назат з некаторым шыкам, ускочыў у сядло і патрусіў па той жа дарозе.

Угледзеўшы сярод жанчын Дуню, ён звярнуў на мяжу, заросшую пырнікам і жоўтагаловым малачаем, і злёгка ўдарыў каня абцасамі. Палахлівы конь хацеў кінуцца ўбок, але Кузьма Фёдаравіч стрымаў яго. Крыўдуючы і на сябе, і на Дуню, нібыта вінаватую ў тым, што яго нястрымна да яе цягне, ён моўчкі прывязаў каня да куста арэшніку і падышоў да жанчын.

Апошнім часам Кузьма Фёдаравіч часта лавіў сябе на думцы, што робіць нешта не тое. Замест таго, каб ехаць нацынькі, павярнуў на поле, хоць не было ў тым ніякай патрэбы. Забыўшы прывітацца, ён збянтэжана зірнуў на Дуню і, звяртаючыся да ўсіх, сказаў:

— Добры лянок!

— Адна любата! Вунь Клаўка гаворыць, азаліцім калгас! — Дуня гарэзліва засмялася, бліснуўшы сляпуча-белымі зубамі, і тым жа тонам працягвала: — А ў мяне справа да цябе, Кузьма Фёдаравіч. Хата мая зусім развалілася, правіць трэба!

— Паправім. Вось выберам лён і паправім.

Кузьма Фёдаравіч быў рады, што гутарка зайшла пра хату, і паўтарыў сваё абяцанне. Пагутарыўшы з жанчынамі, ён паехаў у трэцюю брыгаду. А калі праяджаў завулкам, дзе жыла Дуня, уважліва агледзеў яе хату.

— Лепшая звеннявая, аб ёй і ў газетах пішуць... А мы ніякай увагі! І рамонтам тут не адкараскаешся, новую трэба ставіць!

У той жа вечар ён зайшоў пагутарыць аб хаце. Была субота. Дуня толькі што вярнулася з лазні. Сядзячы перад люстэркам, яна расчэсвала грэбнем чорныя валасы. Убачыўшы старшыню, прыжмурылася, ад чаго бровы яе ссунуліся, а куткі губ насмешліва загнутліся ўверх, і паказала на крэсла.

— Дзякуй, я на хвілінку, — запнуўся Кузьма Фёдаравіч.

Аднак прысеў і пачакаў, пакуль Дуня прычэшацца. Праз люстэрка ўпотаў назіраў за ёю. Хударлявы твар і поўныя рукі вышэй локцяў адлівалі чырвоным загарам. Уся яна дыхала здароўем і нерастрачанай маладосцю.

— Што папраўляць? Паказвай!

— Тут не папраўляць, а ламаць трэба, — Дуня паказала на абвіслую столь. — А лепш узяць лучыну ды запаліць з чатырох вуглоў!

— Ці не занадта?

— А што? Сабе дык вунь якія харомы будуеш, як у пана якога? А нам у сляпушках сядзець?

Заўвага наконт харомаў закрнула Кузьму Фёдаравіча, але ён змоўчаў. Вышаўшы на двор, агледзеў хату, сцены, дах, паківаў галавой.

— Та-а-ак... Дрэжныя справы! Ты вась

што, Аўдоця... Заўтра зазірні ў кантору, там і вырашым.

Кузьма Фёдаравіч чакаў, што Дуня зноў запрасіць у хату, і тупаў на месцы. Але яна, здавалася, не думала запрашаць. Неяк смутна — не то ласкава, не то злосна — зірнула на яго і зябка сцэпанулася.

— Да пабачэння! Нешта халаднавата пасля лазні, — і са стукам зачыніла за сабой дзверы.

У кантору Дуня не прышла, быццам забылася і пра хату, і пра тое, што яе трэба рамантаваць. Кузьма Фёдаравіч разы два пабываў на полі — там яе не было. А зайсці дамоў пабойваўся: убачаць суседзі, плётка не абярэшся!

Усё ж дні праз тры, увечары, скончыўшы справы, спусціўся да возера і пайшоў нацынькі. Ля цяністых вербаў спыніўся, абцягнуў кіцель, змахнуў пыл з рукавоў і раптам злавіў сябе на думцы, што яму ахвота выглядаць лепш, чым гэта ёсць на самай справе. Ён назваў сябе блазнюком, аднак працівіцца таму, што вабіла, ужо не мог.

Кузьма Фёдаравіч стараўся знайсці пераканаўчыя прычыны для апраўдання. Жонка ўсё яшчэ не згадзілася з тым, што ён старшыня калгаса. Аб пераездзе ва Усяжжа і думаць не хоча! На дачу — калі ласка! А жыць... Не, збаўце ад такога шчасця! Яна стала яшчэ больш далёкай. Іх кароткія сустрэчы канчаюцца звычайна ўзаемнымі дакорамі і спрэчкамі. Хіба гэта жыццё?

Ён хутка ўзбег на стромкі бераг, азірнуўшыся, пералез праз паркан і, перамагаючы хваляванне, пакрочыў вузкай разарай паміж градак капусты.

Дуня сядзела на лаўцы пад старой яблыняй. Яна ў стоме апусціла рукі, быццам некага чакала. Кузьма Фёдаравіч прысеў побач, закурыў. З саду відаць было, як каваль Антон адчаліў ад берага на душагубцы. Адпіхаючы лодку

Дуня расправулася пад вербамі і на дыбачках увайшла ў возера. Вада была халодная, пругкая. Асмялеўшы, Дуня акунулася з галавой і, узмахваючы рукамі, паплыла на сярэдзіну возера, дзе чарнеў стары корч. Узабраўшыся на

яго, яна выціснула косы, адпачыла і паплыла назад. Свежай вышла на тразяністы бераг, хутка апранулася і, не спяшаючы, пайшла дадому.

«Чаму быць, таго не мінаваць», — супакоіла яна сябе і, склаўшы рукі трубкай, ва ўвесь голас крыкнула:

— Бабы, выходзь! Хопіць спацы!

III

Кузьма Фёдаравіч перастаў прыходзіць. Дуня замкнулася ў сабе і вырашыла, што гэта канец. А нядаўна, калі ён, нічога не сказаўшы, паехаў у горад на тыдзень, пераканалася ў гэтай думцы канчаткова.

На душы было горка і трывожна. Дуня з тугой глядзела, як восень па-свойму перафарбоўвае зямлю. Арэшнік па схілах гор амаль увесь асыпаўся. Асіны ў сухім балотцы прыбраліся, як цыганкі на рынку. Раніцай над возерам усё часцей навісалі туманы. Павуцінне сівымі ніткамі блішчэла на кустах ажыны, лётала ў паветры...

Учора Дуня перанесла свае няхітрыя пажыткі ў новую хату і здзівілася — так пуста ў двух пакоях, што хоць кватарантаў пускай! Засталося пафарбаваць падлогу, касякі і падаконнікі, але гэта яна сама зробіць. І той... таксама гатовы. Хутка перавязе Кузьма Фёдаравіч сваю артыстку і будзе з ёю жыць-пажываць ды добра нажываць. А яна, Дуня, як была, так і застанеца бабылкай...

У верасні звяно на лузе расцілала лён. Дні стаялі цёплыя, светлыя, з залацістым бляскам траў і бярозавага лісця. А аднойчы паліў дождж, нібы з вядра. Навокал пацямнела. Жанчыны збіліся пад кустом альшаніку. Наскрозь усе прамоклі.

— Ой, бабы, машына! Калі мой суджаны, то падвязе, — выглянула з-пад куста Клава.

З-за павароту паказаўся заляпаны гразавік. За рулём і сапраўды сядзеў Пеця, муж Клавы, а побач — Кузьма Фёдаравіч. Ён крыху падаўся ўперад і разгублена глядзеў па баках.

Заўважаўшы жанчын, Пеця затармазіў.

— Айда, бабы! — весела скамандавала Клава.

Кузьма Фёдаравіч вылез з кабіны, мімаходам зірнуў на Дуню, на яе мокрыя валасы.

— Сядайце, таварышы, — паказаў на кузаў.

Жанчыны падсіджвалі адна адну, жартавалі, смяяліся. Дуня засталася апошняй. Схапіўшыся за борт кузава, яна закінула нагу, але раптам сарвалася і ледзь не ўпала. Кузьма Фёдаравіч дапамог сесці. Пакасіўшыся на неба, ён прынёс ёй плашч.

— Надзень, няма чаго тут...

Жанчыны шматзначна пераглянуліся, а Дуня раптам прыціхла і за ўсю дарогу не вымавіла ні слова.

Калі машына спынілася, жанчыны шумна высыпалі з кузава. Кузьма Фёдаравіч мімаходам кінуў Дуні, каб ішла дамоў у плашчы, і накіраваўся ў кантору. У Дуні на сэрцы пацяплела. «Усё-такі кахае», — падумала яна з радасцю.

— Ну, закізала наша Аўдоцця старшыню! — падміргнула ёй Клава.

— Не мянціце языком, бабы! Патрэбен ён мне, жанаты! — пажартавала Дуня, а сама ўся загарэлася.

Увечары Кузьма Фёдаравіч заварнуў да Дуні проста з вуліцы, нібы ў сваю

ул. КУНЦЭВІЧ

Р а н а к

Яшчэ ад сонца промень першы
Не запаліў буйной расы,
А ўсё ўжо просіцца у вершы
Бяздоннем ранішняй красы:
І рэчка стужкаю рабою,
І прытаіўшы дух рыбак,
І бледны мясячык-пятак
Пад чыстай неба сінявою,
І далячынь вакол жывая
З чырвонай хусткаю зары,
Дзе ўступ да кнігі ураджаю
Плугамі пішуць трактары.

хату. Ля веснічак пастаяў з Пецем, дамаўляючыся на заўтра, спытаў нешта ў Пахомыча, які на той час цягнуўся з канторы. У сенцах пашоргаў ботамі аб палавік, пашарыў, намацваючы клямку.

— А хата, здаецца, нішто? — ён прайшоўся па пустых пакоях, зазірнуў на кухню, дзе палілася печ.

— Жыць можна, — згадзілася Дуня.

Яна і рада была і не рада. Адзярнуўшыся на хвілінку ў другі пакой, змяніла фартух, зірнула ў люстэрка.

— У цябе ёсць што-небудзь перакусіць?

— Прагаладаўся? — толькі тут Дуня заўважыла, што твар у Кузьмы Фёдаравіча нейкі шэры, змучаны, нібы ён не спаў некалькі начэй.

— Зранку нічога не еў. То ў судзе, то ў абкоме... Такі ўжо дзянёк гарачы выдаўся, што крыў божа, як кажуць...

— Навошта ж у судзе?

— З жонкай разводжуся, — Кузьма Фёдаравіч палез у кішэню па папяросу. — Цяпер усё! Скончана!

— Як жа так?.. Разводзіцеся...

— Ну, гэта доўгая гісторыя, — Кузьма Фёдаравіч зацягнуўся моцным дымком, памаўчаў. — Ды і ўспамінаць не хочацца. Што было, то быльнягом парасло. Жыццё — яно, ведаеш, конь з норавамі: дзе трасяне, а дзе і з сядла выкіне.

— Гэта вы дарэмна, Кузьма Фёдаравіч, — Дуня не ведала, радавацца ёй ці сумаваць.

— Смешная ты, Аўдоцця! Дапусцім, табе скажуць: або я, вось я, — ён ткнуў сябе пальцам у грудзі, — або Усяжжа, калгас, дзе ў цябе любімая справа... Выбірай адно з двух!

— Я сказала б... Я сказала б: ты, ты! Хоць куды, хоць што, толькі б ты...

Кузьма Фёдаравіч збянтэжыўся ад нечаканасці.

— І неразумна! Як жа так можна? — ён абняў Дуню адной рукой і ціха, ласкава дадаў: — Між іншым, хопіць пра гэта! Давай справім вяселле ці што?

Дуня хуценька сабрала на стол. Яна дастала ўсё, чым была багата. У спешцы нават не зацягнула фіранкі на вокнах: няхай глядзяць, каму ахвота! Яе вялікія цёмнашэрыя вочы гарэлі, а з твару чэ сыходзіў румянец. Усё гэта ўяўлялася, нібы шчаслівы сон-туман, які прысніўся ў пару залатога бабіна лета...

На другі дзень па Усяжжы снежным комам пракацілася чутка. Жанчыны перашэптваліся ля калодзежа. Адны радаваліся, другія зайздросцілі, трэція гаварылі, што доўга так не працягнецца.

Перадавалі таксама, быццам раніцай Кузьма Фёдаравіч, аграном Дзмітрый Паўлавіч і брыгадзір Прохар Капыта хадзілі глядзець новую старшынёву хату. Старшыня прайшоўся па пакоях, зазірнуў на кухню, у камору, пастаяў на верандзе, адкуль адкрываецца цудоўны краявід: возера, лясы і горы. А потым быццам зусім сур'ёзна сказаў:

— Вось тут мы і наладзім дзіцячыя яслі! Згодны?

Так нібыта і вырашылі.

А яшчэ казалі, быццам Кузьма Фёдаравіч прыняў такое рашэнне таму, што Дуня не захацела пераязджаць са сваёй хаты. Гэтаму верылі і не верылі...

ЗА ДРУЖБУ САРДЭЧНУЮ, ШЧЫРУЮ!

Аляксандра УС

ПРАЗВІНЕЎ апошні званок. Патухлі люстры. Зала замерла ў чаканні. На сцэну вышла маладая жанчына ў ружовай сукні, і з яе вуснаў палілася чароўная песня. Хоць мы не разумелі яе слоў, але сэрцам адчувалі змест. Калі песню выконваюць сябры, яе разумее кожны. Спявала балгарская артыстка Надзя Афеян, якая прыбыла да нас на Тыдзень балгарскай музыкі.

За гэты тыдзень працоўныя нашай рэспублікі яшчэ больш пазналі і палюбілі дружны, працавіты, таленавіты балгарскі народ. Савецкіх людзей шчыра радуе прыязныя сувязі, якія ўвесь час пашыраюцца паміж народамі.

Велізарныя поспехі нашага сацыялістычнага будаўніцтва ўсё больш прыцягваюць увагу за рубяжом. Людзі розных прафесій і ўзростаў, рознага маёмаснага стану імкнуцца пабываць у нас, пазнаёміцца з эканомікай, культурай і жыццём савецкага чалавека.

Хоць з часу кастрычніцкіх падзей, якія ўзрушылі ўвесь свет, мінула больш чатырох дзесяцігоддзяў, наша краіна для многіх іншаземцаў усё яшчэ застаецца загадкай. Буржуазныя пісакі, трэба сказаць, нямала «папрацавалі» над тым, каб замоўчаць або зменшыць дасягненні савецкіх людзей. Аднак шыла ў мяшку не ўтоіш, праўду не схаваеш.

На Сусветнай выстаўцы ў Бруселі прысуджаны ўзнагароды звыш 500 экспанатам савецкага павільёна, у якіх адлюстраваны дасягненні савецкай навукі і тэхнікі, прамысловасці і будаўніцтва, сельскай гаспадаркі, культуры, мастацтва. Сярод атрымаўшых высокую ацэнку — многія экспанаты, прадстаўленыя нашай Беларуссю. Ганаровы дыплом прысуджаны Мінскаму трактарнаму заводу за яго прадукцыю, добра вядомую ў многіх краінах. Залатога медала ўдастоены Мінскі радыёзавод за радыёпрыёмнік «Дружба». Прэмія «Гран пры» прысуджана калектыву Мінскага аўтамабільнага завода за 40-тонны самазвал. Ганаровы дыплом атрымалі гомсельмашаўцы за кукурузасіласаўборачны камбайн. Бронзавы медаль прысуджаны калектыву завода «Нёман» за вырабы з крышталю, накладнога і каляровага шкла. За работу «Партрэт Рабіндраната Тагора» (індыйскага пісьменніка) беларускі скульптар Заір Азгур удастоены сярэбравага медала.

Велізарнае значэнне ва ўстанаўленні дружальных адносін маюць асабістыя кантакты. Усяму свету вядома, што наша рэспубліка адной з першых прыняла на сябе ўдар фашысцкіх полчышчаў.

Усе ведаюць, як моцна была зруйнавана Беларусь, таму кожны з наведальшых яе цяпер дзівіцца яе хуткаму адраджэнню. Вось што піша кіраўнік індыйскай дэлегацыі Раджні Патэль пасля наведвання Мінска: «...Размах будаўніцтва, які мы ўбачылі ў Вашым горадзе, пераканаў нас у тым, што савецкі народ праявіў цуды гераізму не толькі ў барацьбе супроць фашыстаў, але і ў мірным будаўніцтве. Помнікам гераічным дзеянням партызан і салдат з'яўляецца не толькі манумент, які мы бачылі на плошчы, але і кожны будынак гэтага горада... Нам асабліва радасна было наведаць трактарны завод, — піша далей Патэль, — бо з гэтага завода пайшлі трактары ў Бамбей і Калькуту дапамагаць будаваць шчаслівае жыццё ў Індыі. Мы ўпэўнены, што дружба паміж вялікім савецкім народам і старажытным народам Індыі з'явіцца вялікім укладам у справу міру».

Мы таксама верым, што дружба паміж народамі стане тым шчытом, які перапыніць шлях вайне.

«... Можна проста сказаць, — піша Пётр Канстанцінеску-Яш, кіраўнік дэлегацыі Румынскага Таварыства дружалюбных сувязей з СССР, — што Мінск — гэта жывы прыклад майстэрства і гераізму тых, хто на працягу 40 год будзе новы сацыяльны лад, першую ў свеце сацыялістычную дзяржаву».

Пасля таго, як я ўбачыў, як з горада, ператворанага ў руіны і попел, узняўся адзін з прыгажэйшых гарадоў Савецкага Саюза, мне стала яшчэ ясней, чаму іменна савецкія людзі здолелі першымі запусціць у міжпланетную прастору штучныя спадарожнікі Зямлі».

Немагчыма апісаць усе уражанні пасланцоў многіх народаў, якія пабывалі ў нас з візітам дружбы. Зарубежныя госці наведваюць нашы прадпрыемствы і калгасы, навучальныя і дзіцячыя ўстановы, сустрэкаюцца і гутараць з рабочымі і калгаснікамі, з дзесячамі навукі і мастацтва, настаўнікамі і школьнікамі, з працоўнымі на мітынгх і ў кватэрах, у музеях і месцах адпачынку. Савецкія людзі ахвотна раскажваюць зарубежным сябрам пра свае вытворчыя поспехі, пра сваё жыццё.

З Аўстрыі, з ГДР і ФРГ не раз прыбывалі да нас дэлегаты ў спецыяльных «цягніках міру». Нашы прыязныя адносіны з зарубежнымі гасцямі дапамагаюць узаемаразуменню. Наша гасціннасць крышыць лёдок недавер'я. Нямецкі пісьменнік Карл Ульрых, які летась наведаў Мінск, зазначаў:

«Ужо першыя сустрэчы з жыхарамі Брэста і Мінска, першыя дружалюбныя поціскі рук і прывітанні пераканалі нас у тым, што савецкі народ не запамятлівы».

Сустрэча з людзьмі ў Мінску заста-

нецца незабыўнай. У парку культуры і адпачынку са мной загаварыў па-нямецку малады студэнт. Побач з ім ішла яго спялая маці. Яе муж загінуў на вайне, а бэлька, якая звалілася з гарэўшага дома, выпаліла ёй вочы. Завязалася размова, якую немагчыма перадаць. І кожны раз, калі я потым пачую слова «Мінск», перад маімі вачыма паўстае вобраз гэтай маці, яе поціск рукі, яе перакладзеныя сынам словы, якія сведчаць аб тым, што яна не носіць нянавісці да тых, хто вінен у яе пакутах, што ўсе яе мары накіраваны на захаванне міру, — як сказала яна, — для вас, майго сына і ўсіх дзяцей».

Сардэчныя словы гэтай простае беларускай жанчыны сведчаць аб яе душэўным характэры і мужнасці, аб шчырасці нашай дружбы з працоўным нямецкім народам, аб нашым гарачым імкненні захаваць мір на зямлі.

Візіты дружбы літаральна раскрываюць вочы людзям.

Вось што піша з Бітэрфельда шахцёр, які сёлета пабываў у Мінску: «Дарагія сябры міру!.. Вы можаце мне паверыць, як я быў шчаслівы, калі ўбачыў ваш цудоўны горад, які так велічна будзеца. Я выступіў ужо з 16-цю дакладамі і бачу, што яны даходзяць да сэрца слухачоў. Мне заказалі яшчэ 11 дакладаў. Я раскажваю, з якім энтузіязмам працуе савецкі чалавек і будзе сваю краіну. У трох газетах я надрукаваў артыкулы. Дзякую за цудоўны прыём і вітаю вас разам з жонкай і двума дзецьмі. Са скромным гарняцкім прывітаннем Франц Шмідт».

Савецкія людзі радуецца поспехам усіх народаў. Яны добра ведаюць, што ў кожнага народа можна чаму-небудзь навучыцца.

Асабліва ажыўленыя і моцныя сувязі ўстанавіліся паміж Беларуссю і яе бліжэйшай суседкай — Польшчай. Мастацкія, спартыўныя, маладзёжныя, сельскагаспадарчыя, профсаюзныя дэлегацыі ўзаемна ездзяць у госці, для чаго знаходзяць шмат падстаў. Разам з польскім народам мы хочам праводзіць свае рэвалюцыйныя святы, адзначаць «святы ўраджаю», спаборнічаць ва ўсіх відах спорту, супрацоўнічаць з іх універсітэтамі і Акадэміяй навук, распрацоўваць гістарычныя праблемы, знаёміцца з работай медыцынскіх устаноў, дзяліцца вопытам профсаўзнавай работы. Мы чытаем перыядычную і мастацкую польскую літаратуру, перакладаем на беларускую мову лепшыя творы польскіх празаікаў і паэтаў, абменьваемся запісамі народных песень, самі з асадамі слухаем польскую музыку, ставім у тэатрах п'есы польскіх драматургаў і кампазітараў.

Хто з нас ад душы не смяяўся на спектаклі «Дамы і гусары», які ідзе ў

тэатры імя Янкі Купалы. Вялікім поспехам карыстаецца п'еса «Мараль пані Дульскай», пастаўленая тэатрам імя Я. Коласа. У Беларускам Дзяржаўным тэатры оперы і балету ставіцца опера Манюшкі «Страшны двор». Добра знаёмы беларускаму глядачу і творы польскай кінематаграфіі. У дні польскай культуры мы мелі магчымасць слухаць канцэрты польскай музыкі.

У нашых вышэйшых навучальных установах вучыцца моладзь краін народнай дэмакратыі. Нашы студэнты з імі сябруюць.

Беларусь звязана моцнай дружбай з дзесяткамі краін свету. Яна ўсё больш мацнее, набывае характар дзелавага супрацоўніцтва, абмену дасягненнямі навукі і культуры.

Перад беларускімі глядачамі выступалі дзеячы мастацтва Чэхаславакіі і Румыніі, Албаніі і Карэі, Даніі і Швейцарыі, Кітая і Інданезіі, Парагвая і Злучаных Штатаў Амерыкі. Дзесяткі розных краін свету дэманстравалі сваё майстэрства на спартыўных пляцоўках Беларусі.

З году ў год расце абмен літаратурай паміж беларускімі і замежнымі арганізацыямі і бібліятэкамі. Акадэмія навук БССР вядзе кнігаабмен з бібліятэкамі і навуковымі інстытутамі многіх краін. Толькі ў 1957 годзе паслана розным арганізацыям 23 краін свету больш 4 тысяч экзэмпляраў кніг беларускіх аўтараў. Звыш 600 экзэмпляраў часопіса «Работніца і сялянка» ідзе ў розныя краіны свету.

На Беларусі перакладзены і выданы многія творы замежных пісьменнікаў. У той жа час з твораў Я. Купалы, Я. Коласа, М. Танка, П. Броўкі, І. Шамякіна, А. Куляшова і многіх іншых нашых пісьменнікаў і паэтаў замежныя чытачы знаёмяцца на сваёй роднай мове.

Замежнай грамадскай вядомы творы і беларускіх мастакоў. Скульптурная група «М. Горкі і Я. Купала» паслана Беларускаму таварыству культуры ў сувязі з заганіцай у Аргентыну. У Кітаі, у музеі Лу Сіня, устаноўлена скульптура «Лу Сінь» работы народнага мастака БССР З. Азгура. У народным Кітаі доўгі час знаходзіўся і выканаў шмат работ беларускі скульптар С. Селіханаў.

Карэйскі дзяржаўны ансамбль песні і танца ў г. Мінску.

На працягу двух год нашым кітайскім сябрам аказваў тэхнічную дапамогу намеснік начальніка Беларускай чыгункі тав. Юшкевіч, а намеснік дырэктара Інстытута народнай гаспадаркі тав. Навасёлаў чытаў лекцыі ў Пекінскім універсітэце.

Нельга сумнявацца ў тым, што нашы сувязі з народным Кітаем яшчэ больш пашырацца ў сувязі з адкрыццём аддзялення Таварыства беларуска-кітайскай дружбы.

Умацаванню дружбы многа дапамагае індывідуальная перапіска. Мы лепш пазнаем адзін аднаго, знаходзім новыя сілы ў барацьбе за мір, за шчасце нашых дзяцей. Гэтаму садзейнічае міралюбівая палітыка Савецкага ўрада і вялікая зацікаўленасць савецкіх людзей у захаванні міру. Разам з нашымі сябрамі мы верым, што недалёка той час, калі атамная энергія, якую імперыялісты хочаць выкарыстаць для таго, каб атручваць ваду, паветра, ежу людзей, знішчаць усё жывое, будзе ўжыта на карысць чалавеку.

З 15 кастрычніка па рашэнню чац-

вёртай Міжнароднай канферэнцыі за забарону атамнай і вадароднай зброі і за раззбраенне абвешчаны Міжнародны месяцнік сумесных дзеянняў.

Працоўныя Беларусі, як і ўсе савецкія людзі, горача падтрымліваюць барацьбу міралюбівых народаў за спыненне выпрабаванняў і забарону ядзернай зброі. На рэспубліканскім сходзе профсаюзнага актыву, вучоных, рабочых і служачых Мінска, на прадпрыемствах Гомеля, Віцебска, Гродна, у многіх калгасах і саўгасах прагучэў магутны голас працоўных рэспублікі: «Мы хочам жыць пад мірным небам, множыць багацці і красу сваёй Радзімы!»

Народы свету стараюцца зрабіць уплыў на свае ўрады, на ўрады іншых краін, на Арганізацыю Аб'яднаных Нацый, каб яны забаранілі атамную зброю і прынялі захады да раззбраення.

Гэтага патрабуюць мільёны жанчын і маці ў імя здзяйснення адважных мар маладога пакалення, у імя захавання жыцця і ўсяго цудоўнага, што створана геніем чалавека.

Салістка Сафійскай оперы, лаўрэат Дзімітраўскай прэміі Надзея Афеян за сяброўскай гутаркай з артысткамі Беларускага народнага хору.

Беларускія і польскія тэнісісты перад таварыскім матчам Мінск — Варшава.

Фота В. Мікішаўскага.

ЛІНЬ ЧЫНЬ-ЛАНЬ

А павяданне

Мал. Ю. Пучынскага

У ПОШУКАХ працы мне ўвосень 1946 года давялося пакінуць мацярык, пераплысці праліў і наняцца настаўнікам у адной з сярэдніх школ на цэнтральным Тайвані. Школа знаходзілася далёка ад горада, а мая кватэра — далёка ад школы. Я жыў у драўляным аднапавярховым японскім бунгала, які пасля капітуляцыі японцаў перайшоў ва ўласнасць гаміндана. Дзверы і вокны былі ў вельмі дрэнным стане, паркан зусім разваліўся, а недагледжаны сад і занябаныя палі мелі аднолькава здзічэлы выгляд. Мяне не пакідалі страсныя думкі аб мацерыку, аб Вызваленчай вайне, што там разгаралася. Я не ведаў мясцовага дыялекту, не меў ніводнага блізкага сябра і таму жыў, як выгнаннік у пустыні.

Аднойчы, калі пасля заняткаў у школе я вярнуўся дамоў, у мяне мімаволі вырваўся вокліч здзіўлення. Мне здалося, што я трапіў у чужы дом. Брудная бялізна, што раней вісела на сцяне, кудысьці знікла, пасцель на пакрытай цыноўкамі падлозе была акуратна заслана, — усё пясціла позірк чысцінёй і парадкам. Але самым прыемным быў свежы, халаднаваты водар, якім павявала ў хаце. — Напэўна, цыноўкі былі толькі што вымыты халоднай крынічнай вадой.

Пачуўшы шум на кухні, я заглянуў туды. Нейкая хударлявая дзяўчынка скрэбла гаршкі і міскі. Галаву яна апусціла, і бачны быў толькі яе профіль. У яе быў худы тварык і вельмі белая скура. Яна нясмела, спадылба глянула ў мой бок, але галавы не падняла і нічога не сказала. Які-небудзь добразычлівы тайваньскі прыцэль, на-

пэўна, знайшоў для мяне служанку. Але дзяўчына была вельмі маладая гадамі. Як яна ўправіцца?

- Як вас завуць, дзяўчынка?
- Ва муа дзей.
- Дзе вы жывяце?
- Ва муа дзей.
- Не бойцеся, у вас тут не многа будзе работы.
- Ва муа дзей.

Я паспеў ужо вывучыць некалькі слоў на мясцовым дыялекце, — большасць тайванцаў гавораць на той жа мове, што і жыхары паўднёвага Фуцзяня. Я ведаў, што «ва муа дзей» азначае «не ведаю». Яна, відавочна, нічога не зразумела з таго, што я гаварыў.

Я вярнуўся ў свой пакой, узяў паперку і вялікімі іерогліфамі напісаў: «дровы, рыс, алей, соль». Потым даў ёй у рукі паперку і дзесяць долараў. Не паспеў я добра ўсё растлумачыць, як яна спакойна ўсміхнулася і паклала сабе ў кішэню паперку і грошы.

Пры дапамозе некалькіх тайваньскіх фраз, аднаго-двух японскіх слоў і мноства жэстаў у прыдачу я пастараўся растлумачыць ёй, што мне ад яе патрэбна. Скажаў, што спадзяюся, снеданне і абед будуць гатовы ў пару, а вячэра, дык яна можа трохі і спазніцца. Бялізна мяне не вельмі турбуе, таму ёй не прыдзецца кожны дзень яе мыць.

Я бачыў, што прынамсі палову з таго, што я гаварыў, яна цяпер зразумела. Аднак, калі ёй трэба было што-небудзь сказаць, яе адказам былі толькі словы «ва муа дзей» ці гэткае яе спакойнае ўсмішка. Але я адразу заподозрыў, што за гэтай усмешкай нешта хаваецца — ніводнага разу яна не падняла вачэй, не глянула мне ў твар. Урэшце, яна не такая ўжо і маленькая — у яе нешта сваё ў галаве.

З таго дня ў маленькім напоўразбураным японскім бунгала прыемна павеяла кухоннымі пахамі. У зарослым пустазеллем садочку павісла вяроўка з бялізнай. Удзень сонечныя праменні ўрываліся ў дом праз расчыненыя вокны.

Аднойчы вечарам, запрацаваўшыся за пісьмовым сталом, я папрасіў яе падаць мне чаю. І ўжо потым, з вечара ў вечар, калі я сядзеў за сталом, я чуў, як яна звонка тупае, ідучы з кухні. Для маіх дзвярэй яна скідала свае драўляныя калодкі, потым босая ішла па цыноўках, становілася па японскаму звычайна на калені ля нізенькага століка і ставіла на яго чайнік. Мне не падабаўся гэты рабскі звычай — перажытак японскай акупацыі. Праўда, можа так зручней было накрываць на нізенькі столік.

Разам з чаем яна прыносіла маленькую паперку, якую сціскала ў далоні. Яна пакідала яе на сталі і бясшумна знікала. Гэтая паперка была дзённай справаздачай. Я не раз гаварыў ёй, што мне не патрэбна яе справаздача, але яна толькі адказвала: «Ва муа дзей».

Нарэшце я прыкінуўся, што вельмі злую, і парваў паперку на дробныя кавалкі. Тады яна перастала іх прыносіць, але затое на сцяне кухні з'явілася невялікая канторская кніжка. Што за ўпартае дзяўчо!

Я быў усяго толькі малады вандроўны бакалаўр, чужынец у гэтым краі, сярод гэтых людзей. Ад усяго сэрца я быў удзячны ёй за тое, што яна так клапацілася пра мяне і старалася зрабіць, каб мне было вельмі ўтульна і добра. Прайшло ўжо нямала дзён, але адзінае, што мне ўдалося выцягнуць з яе, было: «ва муа дзей». Я адчуў, што яна наўмысна трымае мяне на адлегласці. Яна старанна і ўпарта падтрымлівала халадок паміж намі, нібы не зусім давяраючы чалавеку з мацерыка.

Аднаго разу я сказаў ёй, што буду называць яе Ва Муа-дзей, бо не ведаю яе сапраўднага імя. Яна ўсміхнулася, потым гучна зарагатала. Яна так шчыра і доўга смяялася, аж не магла разагнуцца. Прыкрыўшы твар рукамі, яна павалілася на падлогу. Але раптам смех яе абарваўся, як абрываецца з вяроўкі папярковы змей. Тады я зразумеў, што сэрца яе гняце нейкая не па гадах цяжкая дума, і можа ад таго яна так рана і пасталела. Я спытаўся пра яе ў маіх тайваньскіх знаёмых. Мне сказалі, што яе бацька настаўнік пачатковай школы, а сама яна скончыла пачатковую школу другой ступені. Яна паходзіць са шматлікай сям'і і не можа вучыцца далей.

Я зразумеў, як балюча для настаўніка, што ён не можа даць сваёй дачце належную адукацыю, і вырашыў кожны вечар выкрываць хоць трохі часу, каб навучыць яе кітайскаму сачыненню. Але дзяўчына адносілася да мяне падазрона, і я не адважыўся загаварыць з ёю пра гэта.

Аднойчы, зайшоўшы на кухню, я ўбачыў, што яна чы-

тае нейкую тоўстую кнігу. Заўважыўшы мяне, яна пакнулася схаваць яе ў шуфлядку стала, але я ўзяў кнігу: гэта быў японскі пераклад «Анны Карэнінай». Я вельмі здзіўся.

— Вы разумеце яе? — маё пытанне было даволі недарэчным.

— Угу! — яна заплюшчыла вочы.

Я зразумеў, што сказаў не тое.

— Вы вельмі старанная, — дадаў я паспешліва. — Гэта добра, вельмі добра... Можна, хочаце вучыцца кітайскаму сачыненню? Я буду вашым настаўнікам. У мяне ёсць час. Хочаце вучыцца?

— Ва мну дзей.

І вось кожны вечар мы цэлую гадзіну сядзелі з ёю разам за кнігамі. Я ўбачыў, што яна амаль зусім добра разумее стандартную кітайскую гутарковую мову. Кітайскім пісьмом яна валодала на ўзроўні выпускнікоў пачатковай школы другой ступені. Праз тры месяцы я даў ёй напісаць яе першае сачыненне. Папрасіў сцісла апісаць свае адносіны да вучобы. Вось што яна напісала:

«Я хачу многа і ўпарта працаваць, вывучаць пісьмо, каб хутчэй навучыцца добра пісаць сачыненне. Тады ўжо налета я змагу здаваць уступныя экзамены ў сярэднюю школу. Майго старэйшага брата забралі ў армію, і ў яго ёсць ежа. Другога майго брата пасадзілі ў турму, і ў яго таксама ёсць ежа. Маёй мамачцы цяпер ужо таксама не патрэбна ежа, бо яна памерла ад пакут па сынах.

З тае пары, як памерла мама, я рэдка смяюся, мяне не цікавяць гульні. Усе гавораць, што я стала маленькай жанчынай. Але тата гаворыць: «Добра, што нас засталася толькі двое. Цяпер я магу дазволіць сабе паслаць цябе ў школу». Я заўсёды марыла аб вучобе ў школе, але ніколі не думала, што для гэтага патрэбна такое...

Таму мне нельга быць гультайкай. Я павінна вельмі хутка навучыцца добра пісаць».

Круглы год я правяраў сачыненні сваіх вучняў, але ніколі дагэтуль ніводнае з іх так моцна не ўсхвалявала мяне. Я запомніў яго слова.

Я быў вельмі асцярожным чалавекам і звычайна асцерагаўся гаварыць на палітычныя тэмы. Але, займаючыся з ёю, я даваў ёй чытаць мясцовыя газеты і раскажваў пра падзеі на мацерыку. Я вучыў яе чытаць паміж радкоў, каб зразумець, як разгортваецца вызваленчая вайна.

У гэтыя хвіліны я заўсёды ўспамінаў свае вучнёўскія гады. Калі вучыўся ў сярэдняй школе, я сябраваў з некаторымі дасціпнымі і бойкімі дзяўчатамі з бліскучымі вачыма. Разам з імі я ўдзельнічаў у Рухах Супраціўлення Японіі і Выратавання Нацыі, і ў мяне было многа выпадкаў блізка з імі сыйсціся. Але я быў нясмелы і баяўся, што мяне падымудзь на смех, калі скажу што-небудзь неўпапад, баяўся зрабіць які-небудзь жэст, які можа абразіць чароўную прыгажосць гэтых дзяўчат.

Пасля сканчэння школы я веў бязладнае, вандроўнае існаванне. У такіх абставінах шукаць сабе сяброўку жыцця было абсалютна немагчыма.

Цяпер мне было вельмі ўтульна. Адзін бог ведае, адкуль яна выведала ўсе мае звычкі: тое, што я люблю, каб кветкі стаялі не на стала, а на падаконніку, і тое, што я ніколі не ўспомню пра чыстую кашулю, калі яна не ляжыць акуратна выпрасаваная перада мной на стала. А як яна магла здагадацца, што ад водара толькі што памытых цыновок я п'янею, як ад віна? Аб гэтых дробязях я ніколі нікому не гаварыў...

Раніцай у дзень Новага Года яна прыбегла з дому, апранутая ў новую цёмназялёную спадніцу і чорны атласны жакет. Па фасону жакета я адразу здагадаўся, што ён з матчынага пляча. Яна ўсміхнулася мне і неяк паўафіцыйна пакланілася. На правільнай кітайскай мове, ясна вымаўляючы кожны склад, яна сказала:

— З Новым Годам, з новым шчасцем!

І адразу падалася на кухню.

Я паспяшыў крыкнуць ёй услед:

— Я не галодны. Паснедаў ужо. Першыя тры дні Новага Года я ніколі не харчуюся дома. Сёння мяне не будзе дома цэлы дзень. Іду ў горад... А-а... Вось гэта дык ідэя! Ці не пойдзеце і вы са мной? Пойдзем разам.

У прысутнасці дзяўчат у мяне заўсёды язык прыліпаў да глоткі. Я адважыўся запрасіць яе толькі таму, што сам перад сабою прыкінуўся, нібы гэтая думка толькі што ўзбрыла мне ў галаву. Яна нічога не адказала і працягвала грукатаць драўлянымі падэшвамі, прыбіраючы ў пакоі.

Мне нічога не заставалася рабіць, як зноў узяцца за сваю газету і панура паглыбіцца ў чытанне.

Хутка не стала чуцно стуку яе падэшваў. Я адарваў вочы ад газеты. Яна стаяла на парозе, стройная і прамая, углядаючыся ў прастор палёў. Раптам да мяне дайшло: яна ж мяне чакае!

Мы разам вышлі з дому. Па дарозе нам сустракаліся знаёмыя настаўнікі з суседніх школ, і на правільнай кітайскай мове ці на тайваньскім дыялекце яна звонка і выразна гаварыла:

— З Новым Годам!

Мяне гэта зацікавіла, і я спытаўся ў яе, адкуль яна ведае столькі людзей. Яе адказ ашарашыў мяне:

— А я іх зусім не ведаю. Але ў дзень Новага Года трэба ўсіх віншаваць. Гэтага патрабуе далікатнасць.

Мне зрабілася неяк няёмка, што я не ведаў гэтага звычаю, але ўсё ж я заўважыў, што ўсе, з кім яна віталася, — знаёмыя ці не, — кідалі на нас дапытлівыя позіркi. Мне стала не па сабе, а яна, здавалася, нічога не заўважала і спакойна працягвала віншаваць сустрачных:

— З Новым Годам, з новым шчасцем!

Калі мы прышлі ў горад, я хуценька павёў яе ў ціхую, нямногалюдную кавярню. Мы елі, седзячы насупраць адно аднаго. Вочы яе былі задумненыя і крыху сумныя, але яна маўчала, каб не выдаць сваіх пачуццяў. Аднак іх ясна можна было прачытаць у яе чыстых, празрыстых вачах.

— Не звяртайце ўвагі на людзей. Давайце добра правядзем час, — прапанаваў я нерашуча.

— Што вы сказалі? — спыталася яна. Потым да яе дайшоў сэнс маіх слоў. — Ах, мне няма ніякай справы да іх. З чаго гэта вы ўзялі?

— Вас нешта трывожыць.

— Канец года — час аплаты даўгоў. Учора тата сядзеў позна за поўнач, падлічваючы свае рахункі. Потым выкурыў люльку і сказаў: «Мы з табой вельмі бедныя людзі. Тваіх братоў у нас забралі. Я здаровы, як стары вол, і магу яшчэ некалькі год пацягаць лямку. А што будзе потым? Як ты будзеш жыць?» — яна памаўчала, потым прастадушна сказала: — Тата не хоча, каб мяне што-небудзь турбавала, акрамя вучобы, ён хоча, каб я вучылася далей і пайшла па медыцыне.

— Медыцына — добрая прафесія.

— Ага. — Яна заплюшчыла вочы. Калі яна расплюшчыла іх, з вачэй яе знік сум. — Настаўнік, — сказала яна, — вы асцярожны? Гавораць, дырэктар іншы раз употай падслуховае вашы лекцыі.

У мяне ёкнула сэрца. Яна таксама ведае? Я быў вельмі асцярожны, але ніколі не хлусіў. Калі не мог сказаць праўды, то зусім нічога не гаварыў. Свае лекцыі па новай гісторыі Кітая і сучаснай кітайскай літаратуры я даводзіў да Руху Чацвёртага Мая 1919 года і таму нічога такога сказаць не мог. Праўда, я не мог прапусціць рэвалюцыйных пісьменнікаў таго перыяду і знаёміў вучняў з Лю Сінем, Го Ма-жо, Мао Дунем... Некалькі разоў я

заўважаў, што дырэктар падслухоўвае пад акном, шчыльна прыціснуўшыся да сцяны, як яшчарка. Вопыт гаварыў, што рана ці позна мне прыдзецца збіраць свае манаткі.

— Адкуль вы ведаеце? — спытаў я. — Вы што-небудзь чулі?

Яна сцвярдзальна паківала галавой.

— Некаторыя настаўнікі ў класе многа не гавораць. Яны арганізуюць спецыяльныя гурткі і пасля заняткаў займаюцца пазааўдыторным чытаннем.

Яна прагаварыла гэта ціха, утаропіўшы вочы ў стол, — у гэты момант яна была зусім падобна на старанную, сціпую вучаніцу. Але тое, на што яна намякала, было вельмі сур'ёзна. Я не ведаў: яна сама дадумалася да гэтага ці хто іншы ёй падказаў.

Пасля гэтай размовы я адчуў, што мы пачалі лепш разумець адно аднаго. Яе інтэлект быў развіты не па гадах. Дзень, які мы правялі ў горадзе, прынёс нам не многа радасці. Абое мы, здавалася, адчулі, што над намі нависла пагроза.

На пяты дзень навагодніх канікулаў у школе давалі банкет. Наш дырэктар піў віно, як рыба. Ён смактаў яго з прысмакам аж да дзесяці гадзін вечара, і чым далей, тым больш балбатлівым рабіўся. Настаўнікі адзін за другім паднімалі тосты за яго здароўе. Нарэшце, ён ледзь не зваліўся пад стол, але рабалеппныя рукі настаўнікаў утрымалі яго ў крэсле. Потым нам прапанавалі ўстаць і зноў асушыць бакалы ў яго гонар.

Мне стала агідна і брыдка. Я паставіў свой бакал на стол, прабіўся праз натоўп і вышаў з пакоя. Скрозь го-ман галасоў я пачуў зласлівы смяшок дырэктара і яго насмешлівую заўвагу:

— Камуніст!

Я не спаў усю ноч — усё думаў. І вырашыў, што старое народнае прыслоўе вельмі мудрае і праўдзівае: «З усіх перасцярог лепш за парог». Раніцою я склаў усе свае рэчы ў мяшок. Ва Муа-дзеі дапамагла мне звязаць іх. Яна рабіла гэта так, быццам тут не было нічога асаблівага. Я вышаў паклікаць насільшчыка, а налі, не знайшоўшы яго, вярнуўся, яе ўжо ў пакоі не было. Я гукнуў, але ніхто не адазваўся. Устрыжованы, я кінуўся ў кухню. Яна стаяла ля акна, па яе шчоках каціліся буйныя слёзы. Дрыготнымі пальцамі яна сціскала дзвярную дошчачку з маім імем, — напэўна, зняла яе з дзвярэй, — і не варушылася. Мне ўсяго аж затрэсла. Думкі пераблыталіся. Язык адубеў. Я павярнуўся і ўцёк з кухні.

Была зімовая раніца, над зямлёй пависла чорна-свіцовае неба. Над пустыннымі палямі то злосна, то жаласна стагнаў вецер. Я ўзяў свой мяшок і паплёўся па дарозе. Прайшоўшы некалькі соцень крокаў, я ўжо больш не мог стрымацца і азірнуўся. Праз адтуліну ў паламаным паркане я ўбачыў акно кухні. Акно было цёмнае, але я ясна ўбачыў Ва Муа-дзеі — яна стаяла і плакала, трымаючы ў руках дошчачку з маім імем. Я адчуў сябе баязліўцам, які пакідае дарагога яму чалавека, ратуючы сваю шкуру.

Я пайшоў у горад пазычыць трохі грошай у знаёмага настаўніка, які выкладаў у прафесійнай школе. Ён сказаў, што школе якраз патрэбен чалавек, які можа весці заняткі па сачыненню і геаграфіі. Я адказаў, што дрэнна ведаю геаграфію. Але ён упэўніў мяне, што гэта няважна. Трэба толькі ўмець маляваць на дошцы абрысы той ці іншай правінцыі і наносіць на карту галоўныя рэкі і горы. За адну чвэрць праходзяць толькі тры-чатыры правінцыі. А да пачатку заняткаў яшчэ паўмесяца. У мяне хопіць часу падрыхтавацца.

Я згадзіўся, бо не было іншага выйсця, і адразу пачаў практыкавацца. Я баяўся стаць пасмешышчам усяго класа, таму рашуча ўзяўся за справу і ўсё маляваў, маляваў геаграфічныя карты...

Я прысутнічаў на цырымоніі адкрыцця новага навучальнага года, а потым пайшоў дамоў, каб закончыць падрыхтоўку да заняткаў — яны павінны былі пачацца праз тры дні. Раптам за дзвярыма пачуўся гулкі тупат крокаў — усё бліжэй і бліжэй, потым нехта скінуў з ног

драўляныя чаравікі. У мяне задрыжалі рукі. Я адчуў, што нехта стаіць на парозе. Па спіне прабеглі мурашкі. Я імкліва павярнуўся — гэта была Ва Муа-дзеі!

Усміхаючыся, яна дакранулася абедзвюма рукамі да каленяў, нізка пакланілася мне па японскаму звычаю і звонка і выразна прывіталася:

— Добры дзень, настаўнік!

Усё гэта было так нечакана. Я паспешліва запрасіў яе сесці і прапанаваў вады. Яна сарамліва пераступіла цераз парог, увайшла ў пакой і паклала на стол невялічкі пакунак, які трымала ў руцэ. Акінуўшы позіракам карты, што бязладна валяліся па ўсім пакоі, яна адразу падалася на кухню. У водаправоднай ракавіне запляскалася вада, прагрукатала накрывка каструлі... З кухні яна вышла пахмурная, відаць, чымсьці незадаволеная.

— Няма чаго спяшацца. Адпачніце, — сказаў я. — Я ведаю, што ў хаце ўсё дагары нагамі. Але вам трэба трошкі адпачыць з дарогі.

Яна памаўчала, потым, ласкава ўсміхнуўшыся, адказала:

— Тата не дазваляе мне больш служыць у прыслугах.

— А-а... Гэта добра... добра...

— Я здавала экзамены ў школу. Вы ўхваляеце?

— Цудоўна, цудоўна... выдатна... — мармытаў я, чырванеючы, як рак, ад збынтэ-жанасці, што ўсё яшчэ лічыў яе сваёй прыслугай. Але яна ўжо зноў адзела свае чаравікі і вышла за брамку. — Пачакайце хвілінку! — гукнуў я ёй услед. — А вы зда-лі экзамены?

— Ва муа дзей, — адказала яна, не спыняючыся.

Раптам позірк мой упаў на пакунак, які яна забыла на сталe.

— Чакайце! — крыкнуў я. — Вы забылі свой пакунак!

— Ва муа дзей!

Я раскрыў яго. У ім быў пачак пячэння, — ясна, гэта мне гасцінец. Мне прыпомнілася, як яна расказвала, што яе бацька правёў палову ночы, падлічваючы даўгі і стараючыся звесці канцы з канцамі. І ўсё ж яна прынесла мне гасцінец...

Наступныя два дні я не бачыў яе. На першай лекцыі па геаграфіі мне трэба было расказаць пра правінцыю Хансі. Дзесяткі разоў я чарціў абрысы гэтай правінцыі. Але ў той вечар, нягледзячы на ўсе мае намаганні, маюнак усё больш і больш нагадваў дзявочы профіль.

Назаўтра я пайшоў у школу. Вучні сабраліся на школьным дварэ, збіўшыся ў невялічкія групкі. Яны ўсе былі ўзбуджаныя і расхаджвалі па спартыўнай пляцоўцы. У настаўніцкай мае калегі сядзелі маўклівыя, збынтэжаныя. Мой знаёмы адвёў мяне ўбок і сказаў, што ўчора днём у Тайбэі адбыліся незвычайныя падзеі, якія далі выйсце нянавісці да чанкайшысцкага рэжыму, што доўга тлела ў народзе. Людзі акружылі гамінданаўскія ўстановы, абвясцілі забастоўку, закрылі магазіны. Многа вучняў не пайшло на заняткі. Спыніліся нават цягнікі. Узняўся ўвесь востраў. То быў пачатак славуэта Лютаўскага Паўстання 1947 года, якое чанкайшысцкія салдаты патапілі ў крыві многіх тысяч ахвяр.

Калі празвінеў званок, ніхто з вучняў не пайшоў у класы. Юнакі і дзяўчаты пастроіліся радамі на спартыўнай пляцоўцы. Высокі хлапец узышоў на трыбуну і заклікаў людзей да парадку. Потым з прамовай да прысутных звярнулася дзяўчына. Гэта была Ва Муа-дзеі...

Нібы зачараваны, сачыў я за імі скрозь акно. З песняю, выкрываючы лозунгі, высока ўзняўшы сцяг, яны пакročылі са двара. І зноў у маёй памяці пранесліся мае ўласныя вучнёўскія гады. Тады мы крычалі: «Супраціўляйцеся японцам, ратуйце нацыю!». Мы таксама кідалі заняткі і маршыравалі... Якім сумленным, якім адважным я быў тады!

А цяпер я адзінокі, слабы, баязлівы, як крыса. Маё сэрца моцна забілася ў грудзях, да вачэй падступілі слёзы.

Пераклад з англійскай мовы С. Дорскага.
(Канец будзе).

Рыгор ПЯТРОЎСКІ

Гдзе каго тут рэг?

Хвост — нібы мяцёлка,
А сама, як мячык,
З елачкі на елку
Па галінках скача.
У дупле яна жыве,
Мох — сяннік з падушчай...
Хто ўгадаў і назаве
Гэтую звярушку?

Адказацьце самі

Не скажу я вам знарок,
Што вось гэта за звярок.
Ён жыве у цёмных норках,
Ля будынкаў — на задворках...
З нор выходзіць вельмі рэдка —
За здабычаю ў разведку.
Есць, што зловіць.
Найбольш ласы
Да курынага ён мяса.

Як завецца?

Ці спазнаеце вы самі
Гэту рыбу, што з вусамі?
Хто з вас першы назаве,
Як завецца, дзе жыве?
Хто не зможа адгадаць —
Трэба ў мамы распытаць.

Уто там стукае?

Тук, тук, тук! —
Раздаецца ў лесе стук.
Што так стукае ў бары —
Малаткі ці тапары?
Гэта птушка робіць так...
А завецца яна як?

Што за птушка?

У кофту белую адзеты
І ў чырвоных ботах,
Ловіць дзюбаю для дзетак
Жаб ён на балотах.
Птушка гэта як завецца,
Адгадаць хто з вас бярэцца?

Мал. В. Ждана.

Гэта дала нам Савецкая ўлада

Наша сям'я складалася з 12 чалавек: бацькі, маці і дзесяці дзяцей. Маці вяла ўсю гаспадарку на трох гектарах зямлі, а бацька батрачыў у памешчыкаў. Дапамогі нам не было адкуль чакаць, дзяржава аб мнагадзетных маці не клапацілася. Калі дзіцяці ішоў сёмы гадоў, яго аддавалі ў пастухі. Пра школу і думаць не маглі. Адзін падручнік каштаваў тады ад 1 да 2 злотых (дзённы заробтак бацькі). Навакольных лясы і палі належалі памешчыкам. А іх у нас было чацвёра. У кожнай суседняй вёсцы стаяў маёнтак.

Дзяцінства наша праходзіла без радасці. Мы не маглі нават схадзіць у лес па грыбы або ягады, бо за намі сачылі з сабакамі панскія прыслужнікі, а часам і самі абшарнікі. Кошкі ў нас забіралі і сабак нацкоўвалі.

Пан быў паўнаўладным гаспадаром, але часам прыкідваўся добрачынцам. Памятаецца мне адзін выпадак. Аднойчы паны, прыехаўшы на адпачынак у маёнтак, сабралі па 50 грошаў і купілі на ўсю нашу сям'ю адну пару дзіцячых чаравікаў. Чаравікі атрымала я, як старэйшая з дзяцей. Колькі слёз было з-за гэтых чаравікаў! Каб пазбегнуць сваркі, я мусіла адзяваць чаравікі на вуліцы, бо кожнаму малому хацелася іх панасіць.

Маці і дзеці часта хварэлі. Каб прывезці доктара з мястэчка, трэба было заплаціць вялікія грошы. Таму лячылі нас у асноўным бабкі-знахаркі. Чацвёра дзяцей памерла. Вясной 1939 года захварэла маці на запаленне лёгкіх. Бацька наняў каня і адвёз маці ў бальніцу, якая знаходзілася за 30 км ад нашай вёскі. Каб заплаціць за лячэнне, бацька прадаў карову, але нішто не дапамагло. Хвароба ў маці ўскладнілася, і яна памерла.

Засталося шасцёра дзяцей. Мне, самай старэйшай, было адзінаццаць год, а малодшай — паўтара. Усім было ясна, што нас чакае жабрацкі лёс. Здавалася, няма выхаду, усё скончана. Але ў самы цяжкі для нас час прышла Чырвоная Армія.

17 верасня 1939 года мы ўсе шасцёра паселі каля плоту (бацька рана пайшоў на работу) і чакалі, пакуль па нас прыедуць кулакі і забяруць батрачыць. Братоў наймалі пастухамі, мяне нянькай, васьмігадовая сястрычка заставалася дома з двума малымі — трохгадовым братам і паўтарагадай сястрычкай.

Раптам да нас данёсся моцны гул матораў, і мы ўбачылі танкі. Ад страху мы знямелі, успомніўшы бабчыны словы аб тым, што хто з дзяцей не будзе слухаць, таго асілкі будуць кідаць у жалезныя печы. А паколькі

мы ні разу не бачылі ніякіх машын, то вырашылі, што гэта па нас едуць асілкі ў жалезных печках. Але праз некалькі гадзін мы асмялелі. Савецкія танкісты пачаставалі нас пячэннем, цукеркамі, а мы іх яблыкамі. Ужо тады мы ўсім сваім дзіцячым сэрцам пацягнуліся да вызваліцеляў. Нашай радасці не было канца.

З таго памятнага дня пачалося для нас сапраўднае жыццё. Савецкая ўлада дапамагла нам матэрыяльна. Чацвёра з нас пайшлі ў школу.

Аднак неўзабаве нямецкія акупанты прынеслі нам вялікія пакуты. Усе мы шасцёра пайшлі батрачыць. Адна сястрычка захварэла і памерла.

Калі Савецкая Армія вызваліла нашу тэрыторыю, мы зноў пачалі вучыцца. Я скончыла педагагічныя курсы, пачала працаваць настаўніцай пачатковай школы і вучылася завочна ў педвучылішчы. Уступіла ў камсамол, стварыла ў школе піянерскую арганізацыю.

У 1946 годзе мяне зацвердзілі загадчыкам аддзела па рабоце сярод школьнай моладзі і піянераў райкома камсамола. Я ўступіла ў рады Камуністычнай партыі. У 1949 годзе была накіравана на вучобу ў Рэспубліканскую партшколу пры ЦК КПБ. Пасля працавала ў абкоме камсамола, у апарате абкома партыі. У 1956 годзе скончыла завочную Вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС і зараз рыхтуюся да паступлення ў аспірантуру Акадэміі навук БССР. Працую ў Маладзечанскім гаркоме КП Беларусі.

Сястра з 1938 года нараджэння працуе карэктарам у рэдакцыі раённай газеты і вучыцца завочна на аддзяленні журналістыкі Белдзяржуніверсітэта імя Леніна. Двое братоў працуюць шафёрамі ў саўгасе, адзін брат — гарняком на рудніку ва Усходне-Казахстанскай вобласці.

Хіба пры панскай Польшчы маглі мы марыць аб вышэйшай адукацыі, аб самастойным жыцці ў сям'і? Замуж выходзілі толькі нявесты з багатым пасагам, а мы, дзеці-сіроты, былі асуджаны на батрацкае жыццё.

Я — маці дваіх дзяцей. Я маю вышэйшую адукацыю. Гэта магчыма толькі ў краіне сацыялізма. Маё сэрца поўна гарачай удзячнасці Камуністычнай партыі і Савецкаму ўраду за наша шчаслівае жыццё. А такіх людзей, як я, як наша сям'я, — мільёны.

І ўсё гэта дала нам Савецкая ўлада.

Е. КУЛАКОВА

КАЛІ ІМЯ ТАБЕ — УРАЧ

І. С. Клімасенка.

чана ўрачом у Лышчыцы. Сельская бальніца адкрыта тут надаўна. Трэба было яе расшыраць.

Іна Сяргееўна горача ўзялася за справу. Сама была акуратнай і таго ж патрабавала ад падначаленых. Уважліва і чуйна выслухоўвала скаргі хворых. І людзі пачалі паважаць урача, павярылі ў яго. «Калі з вамі пагаворыш, доктар, то робіцца лягчэй», — гаварылі яны. І гэта была праўда.

Члены калгаса імя Мічурына і калектыў рабочых і служачых суседняй чыгуначнай станцыі выбралі маладога спецыяліста дэпутатам Лышчыцкага сельскага Савета. Іна Сяргееўна з гонарам апраўдала высокае давер'е

выбаршчыкаў. Яна заўсёды прыходзіла на дапамогу людзям.

Вось што расказвае пра яе старшыня мясцовага сельсавета тав. Мішчарук:

— Клімасенка — адзін з лепшых нашых дэпутатаў. Яна трымае цесную сувязь з насельніцтвам, выступае са справаздачамі аб сваёй дзейнасці. Яна праявіла каштоўную ініцыятыву ў азеляненні нашых населеных пунктаў, не раз узнімала насельніцтва на барацьбу за навадзненне ўзорнага санітарнага парадку. Па яе прапанове будуюцца новы Дом культуры.

У Лышчыцах Іна Сяргееўна ўступіла ў рады КПСС. Сельскага ўрача нярэдка

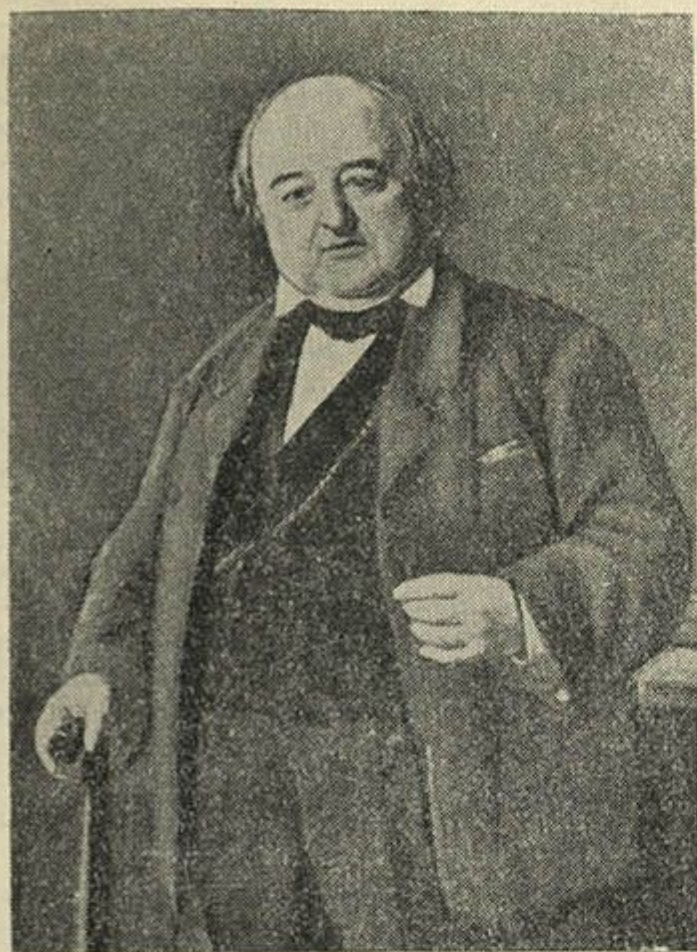
можна бачыць у клубе. Іна Сяргееўна прыходзіць сюды не як госць, а як адзін з тых энтузіястаў культурна-асветнай работы, якія не могуць замкнуцца ў сабе і кожную вольную хвіліну аддаюць людзям, знаходзяць у сустрэчах з імі лепшы адпачынак.

Урач Клімасенка — актыўная ўдзельніца мастацкай самадзейнасці. Без яе не абходзіцца ні адзін канцэрт у сельскім клубе, ні адзін выезд агітбрыгады ў поле.

Шмат спраў ва ўрача Іны Сяргееўны і ніводную нельга адкласці, таму што ў яе цяжкая, але ганаровая прафесія, таму што імя ёй — урач.

А. ГУРЭЦКІ

Брэсцкі раён.

М. С. Шчэпкін.

Гонар рускай сцэны

Вялікі рускі артыст Міхаіл Сямёнавіч Шчэпкін пакінуў яркі след у мастацтве. Упершыню ўступіўшы на сцэну ў 1805 г., ён верай і праўдай служыў ёй да самай смерці — да 1863 г.

Чым жа адметна яго жыццё? Чаму мы, людзі зусім іншай эпохі, з удзячнасцю і захапленнем звяртаемся да памяці гэтага выдатнага артыста?

М. С. Шчэпкін нарадзіўся сто семдзесят год таму назад у сям'і Сямёна Грыгор'евіча — прыгоннага чалавека графа Валькенштэйна. Ён меў падставу гаварыць, што ведае расійскую рэчаіснасць «ад палаца да лакейскай». І сапраўды яму давялося бачыць і перажыць столькі, колькі дадзена лёсам толькі нямногім.

Сямідзесяціпяцігадовы жыццёвы шлях Шчэпкіна — гэта сцэльны ланцуг цяжкасцей і барацьбы, разнастайных сустрэч і назіранняў, з якіх артыст заўсёды ўмеў скарыстаць для сваёй творчасці жывыя ўрокі.

Дзіцячыя гады Мішы Шчэпкіна праходзілі паміж панскай гасцінай і лакейскай. Паны то пеццілі на дзіва жвавага і кемлівага хлопчыка, то ў самай абразлівай форме давалі адчуць усю залежнасць яго становішча. На ўсё жыццё захаваў Шчэпкін непрымірную нянавісць да прыгоннага рабства.

«Тэатральнае хрышчэнне» Шчэпкіна адбылося ў 1805 г., у курскім тэатры братоў Барсавых. Ужо тут, на правінцыяльных падмостках, малады акцёр заваёўвае сімпатыі гледача. Тут Шчэпкін застаў яшчэ такія трупы, у якіх панская стайня і бізун былі асноўным метадам «рэжысёрскага кіраўніцтва» і дзе таленавітыя акцёры і актрысы павінны былі да труны жыць пад ярмом прыгону. Пра трагічны лёс адной геніяльнай прыгоннай актрысы ён паведаміў свайму сябру А. І. Герцану, а той ператварыў адзін з эпизодаў яе жыцця ў апавесць «Сарока-зладзейка».

Ужо ў першых сваіх ролях Шчэпкін здолеў знайсці тое зерне, якое пазней

прывяло яго да геніяльнай формулы: «Мастацтва настолькі высока, наколькі блізка да прыроды». Кожны з вобразаў Шчэпкін імкнуўся зрабіць жывым і зразумелым гледачу.

Першае выступленне Шчэпкіна ў Маскве адбылося 20 верасня 1822 года. Ён выконваў ролю Багатопаза ў камедыі Загоскіна «Пан Багатопаў» або «Правінцыял у сталіцы». Артыст меў надзвычайны поспех. З таго часу на працягу 40 год Шчэпкін заставаўся вядучым акцёрам. Па сутнасці ён з'яўляўся творчым кіраўніком лепшага з рускіх тэатраў. Малы тэатр і цяпер яшчэ называецца «Домам Шчэпкіна».

Велізарны сцэнічны талент Шчэпкіна, той свежы струмень рэалізму, які ўнёс гэты артыст у атмасферу сталічнай «імператарскай» сцэны, незвычайная дапытлівасць розуму, нястомная цяга да назукі, прыродная назіральнасць, велізарны жыццёвы вопыт, рэдкі талент расказчыка — усё гэта забяспечыла яму блізкае знаёмства, а ў радзе выпадкаў і сардэчную дружбу такіх людзей, як А. С. Пушкін, А. С. Грыбаедаў, М. Ю. Лермантаў, Н. В. Гоголь, В. Г. Бялінскі, А. І. Герцан, Т. Г. Шаўчэнка, А. В. Кальцоў, І. С. Тургенёў, Н. А. Некрасаў, А. В. Сухава-Кабылін, А. М. Астроўскі.

У Маскве, дзе артыст знаходзіўся ў цеснай сувязі з найбольш выдатнымі сучаснікамі, яго дэмакратызм стаў больш свядомым і паслядоўным. Шчэпкін глыбей пачаў разумець навакольны свет і мастацтва.

Іменна на сцэне Малога тэатра ён здолеў з непераймальным майстэрствам увасобіць у жывую плоць вобразы з твораў Фанвізіна, Грыбаедава, Гоголя, Тургенева, Астроўскага, Шэкспіра, Мальера, Шылера.

Вяршыняй творчасці, сапраўдным перлам яго тварэння з'явіліся дзве ролі ў рускім класічным рэпертуары — Фамусава і Гараднічага.

«Ён стварыў праўду на рускай сцэне, ён першы стаў нетэатральны на тэатры, яго вобразы былі без малейшай фразы, без афектацыі, без шаржу...» — так сфармуляваў важнейшую заслугу артыста А. І. Герцан.

Створаныя Шчэпкіным неўміручыя сцэнічныя вобразы, яго творчыя запаветы, грамадзянскія патрабаванні былі глыбока ўспрыняты найвялікшымі акцёрамі рускага тэатра і перайшлі да наступных пакаленняў акцёраў Малога і іншых рускіх тэатраў.

«Траюраднымі пляменніцамі» Шчэпкіна з'яўляюцца выдатныя майстры сцэны, якія і цяпер працуюць у Малым тэатры, народныя артысткі СССР А. А. Яблочкина, Е. Д. Турчанінава, В. Н. Пашэнная і іншыя.

Жыватворныя прынцыпы Шчэпкіна ляжаць у аснове і другога выдатнага тэатра — Маскоўскага мастацкага тэатра. На шчэпкінскіх заветах пабудоваў сваю рэалістычную сістэму акцёрскага майстэрства заснавальнік Мастацкага тэатра К. С. Станіслаўскі, які назваў Міхаіла Сямёнавіча Шчэпкіна «гонарам нашага нацыянальнага мастацтва», «стваральнікам асновы сапраўды драматычнага мастацтва», «нашым вялікім заканадаўцам і артыстам».

Творчыя запаветы Шчэпкіна, традыцыі рускай нацыянальнай школы акцёрскай ігры, як вышэйшае выяўленне рэалізма ў тэатры, свята захоўваюцца і ў творчасці лепшых акцёраў беларускіх тэатраў. Многія і многія гледачы Бела-

Наш календар

рускай савецкай рэспублікі ведаюць і цэняць творчасць такіх акцёраў, як народныя артысты СССР Г. П. Глебаў, П. С. Малчанаў, Б. В. Платонаў, Л. І. Ржэцкая, А. К. Ільінскі, В. І. Уладамірскі.

Маладое пакаленне артыстаў пераймае ад іх эстафету высокіх грамадзянскіх, маральных і этычных пераконанняў, свядомых барацьбітоў за сацыялістычны рэалізм, што ляжыць у аснове савецкага тэатра, папярэднікам якога быў вялікі рускі акцёр — Міхаіл Сямёнавіч Шчэпкін.

С. С. БІРЫЛА,
народны артыст БССР.

А. П. Барадзін.

Магутнае дараванне

12 лістапада споўнілася 125 год з дня нараджэння выдатнага рускага кампазітара А. П. Барадзіна — аднаго з лепшых і тыповых прадстаўнікоў рускага асветніцтва 60-х гадоў XIX стагоддзя.

Барадзін — рэдкі прыклад спалучэння ў адной асобе выдатнай здольнасці да мастацкага і навуковага мыслення. Геніяльны па таленту як кампазітар, ён быў у той жа час і вялікім вучоным-хімікам, які стварыў сабе сусветнае імя ў навуцы.

Энергічны навукова-грамадскі дзеяч, Барадзін жыва адгукаўся на патрабаванні сучаснасці, імкнуўся ўсяляк садзейнічаць росту асветы і культуры сваёй радзімы. З 1862 года ён быў прафесарам медыка-хірургічнай акадэміі (якую сам скончыў у 1856 годзе). Рабоце ў медыка-хірургічнай і лясной акадэміях ён аддаваў да канца жыцця асноўную частку свайго часу. У пачатку 70-х гадоў ён прымае дзейны ўдзел у стварэнні Вышэйшых жаночых урачэбных курсаў і вядзе ў іх вялікую педагогічную і вучэбна-арганізатарскую работу.

Творчая спадчына Барадзіна-кампазі-

тара невялікая (ён пакінуў крыху больш дваццаці твораў), але выключна багатая па зместу і разнастайнасці музычных форм і жанраў. Выдатны рускі крытык В. В. Стасаў пісаў: «Талент Барадзіна роўна магутны і здзіўляючы як у сімфоніі, так і ў оперы, і ў рамансе. Галоўныя якасці яго — гіганцкая сіла, велізарны размах, імклівасць і парывістасць, злучаныя з цудоўнай палымянасцю, пяшчотнасцю і хараством...».

Музыкай Барадзін пачаў займацца яшчэ ў дзіцячыя гады. Пазней гэтае захапленне перайшло ў вялікае, усё паглынаючае пачуццё, якое, побач з хіміяй, заняла велізарнае месца ў яго жыцці. У 1862 годзе, вярнуўшыся з-за граніцы, куды ён ездзіў для навуковага ўдасканалення, Барадзін пазнаёміўся з М. А. Балакіравым — вядомым пецяярбургскім піяністам і кампазітарам. Малады вучоны становіцца членам балакіраўскага гуртка, які з лёгкай рукі В. В. Стасава ўвайшоў у гісторыю пад назвай «магутнай кучкі» (членамі «магутнай кучкі» былі кампазітары М. Балакіраў, Ц. Кюі, М. Му-

сарскі, Н. Рымскі-Корсакаў, А. Барадзін). «Кучкісты» ставілі сваёй мэтай — стварыць на аснове разумення народнага жыцця, народнага духу нацыянальную рускую музыку.

Барадзін цалкам раздзяляў погляды сваіх таварышаў. Яркім доказам з'яўляюцца яго музычныя творы.

Выкананне першай сімфоніі Барадзіна ў 1869 г. паклала пачатак грамадскаму прызнанню яго як кампазітара. Затым з'яўляецца рад рамансаў, напісаных пераважна на ўласныя тэксты (Барадзін валодаў выдатным літаратурным талентам): «Спячая княжна», «Песня цёмнага лесу», «Ля берагоў айчыны дальняй» (на словы Пушкіна) і інш. У тым жа годзе кампазітар прыступае да стварэння другой сімфоніі з оперы «Князь Ігар».

Другая сімфонія, якая атрымала назву «Багатырская», была закончана ў 1876 годзе. Барадзін па праву падзяляе з Чайкоўскім гістарычную заслугу стварэння рускай сімфоніі.

Оперу «Князь Ігар» на сюжэт ге-

ніяльнага помніка старажытнарускай літаратуры «Слова аб палку Ігаравым» кампазітар пісаў па ўласнаму лібрэта, але не паспеў скончыць. Завяршылі яе Рымскі-Корсакаў і Глазуноў. Опера была пастаўлена ў 1890 годзе на сцэне Марыінскага тэатра ў Пецяярбурзе.

27 лютага 1887 года Барадзін весяліўся сярод студэнтаў на масленічным балі і раптам памёр ад разрыву сэрца.

Творчасць Барадзіна мела шмат па-сядоўнікаў, у прыватнасці ў асобе кампазітараў Глазунова, Танеева, Арэнскага, Каліннікава, савецкіх кампазітараў Мяскоўскага, Пракоф'ева. Уплыў Барадзіна адбіўся і на творчасці раду заходне-еўрапейскіх кампазітараў канца XIX — пачатку XX стагоддзя. Ён быў адным з першых прадстаўнікоў рускай нацыянальнай музычнай школы, якія дасягнулі шырокай вядомасці і прызнання за рубяжом у той перыяд, калі руская музыка толькі пачынала сцвярджаць сваю вядучую сусветную ролю.

Е. РАКАВА

Адказ сябру

Дарагая рэдакцыя!

Нядаўна я атрымала ад А. М. — сябра школьных год, маёй маладосці — запіску, у якой было сказана: «Напішы хоць пару слоў».

Просьба зусім скромная, і я вырашыла задаволіць яе праз Ваш часопіс. Пастараюся растлумачыць, чаму я прашу надрукаваць свой адказ, а не пасылаю яго адразу непасрэдна. Справа ў тым, што да гэтай запіскі ён прыслаў мне каля дзесятка кароценькіх, часам аднаслоўных запісак, накшталт: «Зразумей, я не магу жыць без цябе», «Чакаю», «Спадзяюся» і да т. п. А яшчэ раней я атрымала ад яго ліст, напісаны месяцы праз два пасля яго жаніцтвы на незнаёмай мне дзяўчыне.

«Толькі цяпер я зразумеў, — пісаў А. М., — што мы былі не проста сябрамі, што я кахаю цябе, разумееш — кахаю і не магу жыць без цябе. Я ўсё аддаў бы за адно адзінае слова «дарую».

Далей ён запэўніваў, што не кахае і ніколі не зможа пакахаць жанчыну, з якой выпадкова звязаў жыццё.

Я тады адказала, што не вінавачу яго, што мы былі проста сябрамі, якімі можам застацца назаўсёды, што да-

рую, але для шчасця з той, каго ён выбраў. Старалася пераканаць, што ранавата ён упадае ў роспач, што проста не паспеў убачыць каштоўнае ў сваёй жонцы, што нечым жа яна спадабалася, інакш не звязаў бы з ёю свайго жыцця. Забыўшыся на ўласны боль (не лёгка было мне выкрасліць са свайго сэрца таго, з кім былі звязаны найлепшыя ўспаміны), я старалася памірыць яго з жонкай, вярнуць ім сямейнае шчасце.

Але шчасце так і не вярнулася. Яны разышліся і сышліся толькі пасля таго, як паміж імі стаў сын. Усё ж жыццё не ладзіцца. Відаць, шчасцю пераадае наша няўменне выбраць правільны шлях да выпраўлення памылкі.

Мне здаецца, што пагарджаць шчасцем сына дзеля ўласнага шчасця — не метада.

Выбіць з сэрца каханне паклёпам на чалавека — таксама не метада.

Мой адказ не дапамог. Ён, мабыць, толькі ўмацаваў павагу да мяне, што можна было адчуць з наступных запісак. І я вырашыла маўчаць. Каб разбіць веру ў мяне, старалася нават зрабіць яму непрыемнасць. Не ведаю, як гэта дзейнічала (далёка мы жывем і ніколі з таго часу не

сустрэкаліся), але шчасця ў яго няма.

Прашу Вас, дарагія чытачы, дапамагчы майму сябру адшукаць правільны шлях, каб ён мог стварыць моцную, здаровую сям'ю.

Мне хочацца бачыць яго шчаслівым.

Прашу з надзеяй, што чытачы дапоўняць, папраўляць мяне, выкажуць свае парады.

А вось мае «пару слоў»:

«Добры дзень, А. М.!

Ты просіш, каб напісала табе хоць пару слоў. Выконваю тваю просьбу. Жыву я добра. Працую, вучуся. У жніўні два тыдні адпачывала ў бацькоў. Цяпер зноў за працу. Але не ў тым справа. Карыстаюся магчымацю раскажаць табе пра адзін выпадак, які надоўга застаўся ў маёй памяці.

Бачыла я твайго сына. Ішоў ён са сваёй бабуляй па вуліцы. Раптам хлопчык з радасным крыкам — «Машына майго таты!» — кінуўся ўперад. І сапраўды, метраў за сто стаяла аўтамашына, якую ты водзіш.

У простых словах «майго таты» было столькі шчырага дзіцячага пачуцця, што сэрцам адчувалася, як гэты, яшчэ зусім маленькі хлопчык, глыбока верыць, што яго тата будзе заўсёды са-

мым бліжнім і родным яму чалавекам. Інакш і быць не можа!

Цяжка ўспамінаць, як гэты тата адмаўляўся ад свайго сына, калі той яшчэ не нарадзіўся. А цяпер, здаецца, усё ідзе да лепшага і не варта паўтараць сваіх ранейшых памылак.

Мне здаецца, нельга не любіць свайго сына, ды яшчэ такога прыгожага і кемлівага хлопчыка. А дзеля яго шчасця трэба паважаць і яго маці (калі кахаць не ўмееш) — жанчыну, якую сам сабе выбраў у жонкі.

Я ўпэўнена, што і яна пачне паважаць цябе, як толькі адчуе павагу з твайго боку. Як бачыш, шчасце ваша з вамі, і не трэба яго адштурхоўваць.

Усяго добрага!»

А. ЛАСТАЎКІНА

Дарагая рэдакцыя!

Мы — вясковыя дзяўчаты. Вёска наша зараз не тая, што была некалі, і час не той — савецкі.

Вось мы і просім Вас раскажаць нам у часопісе, якія адносіны павінны быць паміж хлопцамі і дзяўчатамі, якім павінна быць наша сяброўства.

Просім змясціць наша пісьмо.

Дзяўчаты вёскі Студзянец.

АД РЕДАКЦЫІ

Улічваючы тое, што ў змешчаных вышэй пісьмах чытачкі Ластаўкінай і дзяўчат вёскі Студзянец закранаюцца блізкія па зместу пытанні, рэдакцыя просіць чытачоў часопіса выказаць па іх свае погляды і меркаванні.

Адказваем на пытанні чытачоў

Экзема

Калгасніца з вёскі Пагошчына Віцебскай вобласці просіць рэдакцыю падрабязна расказаць пра экзему. У адказ друкуем скарачаны артыкул праф. М. А. Розентула (з часопіса «Здоровье»).

Рэдка хто не знаёмы з пухірамі, якія ўзнікаюць пасля «апёку» крапівой. Яны з'яўляюцца ў кожнага чалавека на тым месцы, да якога дакранулася гэтая трава, і параўнальна хутка знікаюць. Але сустракаюцца людзі з незвычайнай, своеасаблівай рэакцыяй скуры...

... У пакоі стаіць скромная кветка — примула. Яе далікатныя лісьцікі радуецца вока. Аднак некаторым людзям гэтая расліна наносіць вялікія пакуты: рэчывы, якія выдзяляюцца квітнеючай примулай, выклікаюць у іх вострае запаленне скуры разам з нясцерпным зудам. А ў другіх такія ж з'явы ўзнікаюць пасля з'едзеных яек, суніц, рыбы, ракаў і яшчэ многіх прадуктаў.

У многіх хворых падобнае запаленне скуры звычайна праходзіць пасля таго, як перастае дзейнічаць раздражняльнік. Але ў некаторых з іх хваравіты працэс працягвае прагрэсіраваць, пашыраецца, захопліваючы ўсё новыя ўчасткі скуры, хоць асноўная прычына, якая выклікала запаленне, ужо даўно перастала дзейнічаць. Вось такое паражэнне скуры носіць назву «экзэмы», што па-грэчаску азначае «ускіпаю».

Аднак не ўсякае запаленне скуры з'яўляецца экземай. Напрыклад, да яе не адносяцца ні так званая крапіўніца, ні раздражненне, якое ўзнікла пасля брыцця тупой брытвай, ад трэння адзежы, тугага каўнерыка, ад доўгага знаходжання на сонцы або ад празмернага змазвання ёднай настойкай. У гэтых выпадках, як толькі спыняецца раздражненне, запалены працэс у скуры заціхае, і ўсё параўнальна хутка прыходзіць у норму.

Экзема пачынаецца з рэзкага пачырванення і апёчнасці скуры; звычайна іх спадарожвае моцны зуд. Неўзабаве на пачырванелай апёчнай паверхні скуры, ледзь узвышаючыся над яе ўзроўнем, з'яўляюцца дробныя, з булавачную галоўку, пухірыкі, напоўненыя празрыстай вадкасцю. Не вытрымліваючы ціску вадкасці, яны лопаюцца, а на іх месцы застаецца мокнучая, нібы апараная варама, паверхня колеру мяса. Вадкасць, што вылілася, выпараецца і, засыхаючы, утварае скарынку. Паступова, у выніку лячэння, скара робіцца сушэй, — хворы пачынае па-троху напраўляцца. Без лячэння працэс зацягваецца — узнікае хронічная экзема. Скара пры гэтым настолькі таўсцее, што яе цяжка сабраць у складку, выразна відаць барэзнікі на ёй — скара набывае выгляд шчыгрыну. Хронічная экзема можа лёгка абвастрацца, калі на хворага зноў пачнуць дзейнічаць шкодныя раздражняльнікі.

Правы экзэмы і яе цяжэнне вельмі разнастайны. Гэта залежыць ад раду прычын: ад узросту — у дзяцей экзема праходзіць не так, як у дарослых, — больш цяжка і частей абвастраецца; ад прафесіі, якая нярэдка вызначае асноўную прычыну захворвання; ад частаты рэцыдываў і, што асабліва важна, ад месца паражэння — на розных участках цела яна мае свае асаблівасці.

Лячыць экзему вельмі складана і цяжка. Адна з галоўных задач, прычым найбольш цяжкая, заключаецца ў адшуканні асноўнага раздражняльніка, які выклікаў захворванне. Калі ўдаецца высветліць і выключыць уплыў «вінаватага», гэта значыць раздражняльніка, які выклікаў экзему, то хворы вылечваецца параўнальна хутка.

Нажаль, экзема часцей узнікае ад уздзеяння некалькіх раздражняльнікаў, што ўскладняе выяўленне прычыны хваробы. Даўно заўважана, што экзема часта ўзнікае ў людзей, якія хварэюць на дыябет, падагру, печань. У такім разе трэба перш за ўсё ліквідаваць асноўнае захворванне. І. П. Паўлаў даказаў на сабаках, што паражэнне скуры ў выглядзе пухірыстай свёрбкай высыпкі можа ўзнікнуць у выніку рэфлекторнага раздражнення ў брушной поласці. Гэтыя доследы растлумачылі, чаму экзема нярэдка праходзіць пасля выгнання глістоў, вылячэння халецыстыту, гастрыту і іншых захворванняў брушной поласці. Нярэдка, выдаліўшы які-небудзь рычаг хронічнага запалення, напрыклад павялічаныя міндаліны, якія часта запалюцца, інфіцыраваныя гранулемы ля кораня зубоў, апендыцыт, — вылечваюць хворых на экзему. Пад маім наглядом знаходзіцца дзіця 8 год. Яно хварэла каля трох год на ўпартую экзему, якая часта паўтаралася, і адначасова — на выражаны танзіліт, з частымі ангінамі. Пасля радыкальнага выдалення міндалін экзема не з'яўляецца вось ужо больш двух год.

Бясспрэчна, што адпаведны харчовы рэжым можа садейнічаць вылячэнню. Пры экземе не існуе сталай дыеты. У пошуках раздражняльніка, які выклікаў захворванне, ужываюць так званую выключальную дыету, пры якой паступова выключваюць з рацыёна розныя харчовыя прадукты. Паколькі цукеркі, шакалад, варэнне, мёд, здобнае цеста, а таксама яйкі, вострыя прыправы, вэнджаныя прадукты і саленні павышаюць адчувальнасць арганізма, — гэтыя прадукты ўжываць не трэба.

Зусім натуральна, што пры вызначэнні дыеты трэба ўлічваць агульны стан арганізма, састаў крыві, розныя парушэнні абмену рэчываў. Асаблівую ўвагу належыць звярнуць на рэгулярнае спаражненне кішэчніка, на павышэнне функцыі печані, што дасягаецца сістэматычным ужываннем тварагу, розных вінегрэтаў і салатаў, прыгатаваных на алеі. Вялікае значэнне для лячэння экзэмы маюць розныя вітаміны (А, В₁, В₆, В₁₂, РР, С). Іх звычайна прызначаюць у комплексе, з улікам асаблівасцей у цяжэнні экзэмы. Апошнім часам рэкамендуюць прымаць яду, багатую так званым вітамінам F. Пад гэтай назвай вядомы комплекс ненасычаных тлустых кіслот, якія знаходзяцца ў ільняным, соевым і менш — у сланечнікавым алеі. Лічаць, што вітамін F уплывае на вугляводны абмен, змяншае колькасць цукру ў крыві і тым самым зніжае павышаную адчувальнасць арганізма.

Станоўчыя вынікі даюць розныя фізічныя метады (абпраменьванне ртутна-кварцавай лампай) і лячэнне экзэмы на многіх курортах Савецкага Саюза.

Лячэнне экзэмы павінна быць комплексным: яно складаецца з агульных і мясцовых мерапрыемстваў, якія ўзаемна дапаўняюць адно другога. Няма і не можа быць спецыяльнай мазі для ўсіх хворых на экзему. Тая мазь, што дапамагла аднаму хвораму, у другога можа выклікаць рэзкае пагоршэнне. Гэта зусім зразумела, бо кожная стадыя хваробы патрабуе не толькі розных лекавых сродкаў, але і метадаў іх ужывання. Напрыклад, мікстуры, што ўзбоўтваюцца, прызначаныя пры вострай экземе, хутка акажуць процізапаленчае дзеянне; але не адмененыя своечасова, яны перасушаць скару і выклічуць пагоршэнне працэсу. Скара прывыкае да лякарстваў; для дасягнення поспеху неабходна ў працэсе лячэння мяняць не толькі сродкі, але і іх канцэнтрацыю.

Абсалютна недапушчальна самалячэнне экзэмы. Сучасная медыцына настолькі багатая разнастайнымі сродкамі і метадамі, што можа забяспечыць поспех у лячэнні і вярнуць поўную працаздольнасць хворым на экзему.

Як фарбаваць вязаныя рэчы

Чытачка М. Д. Палавікова з Быхайскага раёна просіць параіць, як афарбавачь жакет свайго вязання з прастай белай воўны. Адказваем:

Вязаныя рэчы нашываюць на якую-небудзь грубую баваўняную тканіну, каб іх можна было фарбаваць у выпрастаным выглядзе. Перад фарбаваннем асабліва ўважліва аглядаюць кішэні, каб у іх не засталася пачочных прадметаў, напрыклад, абломкаў алоўкаў у вуглах, і ачышчаюць рэчы ад плям з дапамогай мыцця або хімічнай чысткі.

Шэрсць або пражу апрацоўваюць 30 хвілін у 25-працэнтным растворе нашатырнага спірту (10—15 г на 1 л вады) або ў мыльна-содавым растворе і прамываюць цёплай вадой.

Пакецік фарбавальніка з надпісам «Для шэрсці» (на 400 г тканіны) раствараюць у гарачай вадзе (3—5 шклянак), працэджаюць, выліваюць у бак, дадаюць яшчэ 10—12 л вады. У фарбавальную вадкасць кладуць мокрымі вымытыя рэчы і пры стараным памешванні 20—30 хвілін нагрываюць яе да 70°. Дастаўшы рэчы, даліваюць у раствор 2 сталовыя лыжкі воцату на 1 пакет фарбавальніка і перамешваюць. Зноў закладваюць вырабы і кіпяцяць яшчэ 30—40 хвілін.

Калі фарбавальнік не святлее, дастаюць рэч, крыху астуджваюць раствор халоднай вадой, даліваюць яшчэ 2 сталовыя лыжкі воцату на пакет фарбавальніка, перамешваюць і зноў апускаюць матэрыял у вадку. Фарбаванне працягваюць да прасвятлення вады. Афарбаваныя рэчы добра прамываюць халоднай вадой, потым цёплай, злёгка выціскаюць, распостраюць і сушаць.

На прыём да ўрача часта прыходзяць жанчыны, шыю якіх «упрыгожваюць» буйныя пацеркі звычайна з кавалкаў неадшліфаванага бурштыну.

«Доктар, — скардзіцца хворая, — я ўжо каля года нашу бурштын, а здароўе не толькі не паліпшаецца, а, наадварот, нават пагоршылася. Магчыма, пацеркі не такія, як трэба?»

З такімі скаргамі звяртаюцца да доктара звычайна асобы, у якіх павялічана шчытападобная залоза, што знаходзіцца на пярэдняй па-

верхняй шыі, або тэя, у каго базедава хвароба. У першым выпадку наглядаецца павелічэнне залозы ў выглядзе пухліны на шыі (зоб). Хворы звычайна не вельмі пакутуе. Калі ж пухліна дасягае вялікіх памераў (чацвёртай або пятай ступені), то яна можа сціскаць органы шыі. Зоб з'яўляецца пры недахопе ёду ў вадзе і прадуктах харчавання. У другім выпадку (пры базедавай хваробе, або, як яе цяпер прынята называць, тырэааксікозе) агульны стан хворага адразу ж звяртае на сябе ўвагу навакольных. Вочы ў яго выпучаны, погляд спалоханы або гнеўны. Чалавек робіцца вельмі нервовы, раздражняльны, плаксивы. Гаворыць хутка, спатыкаючыся, прычым думкі абганяюць словы. Не паспеўшы скончыць адну фразу, пачынае другую. Часам у яго моцна дрыжаць пальцы, кісці рук. Многія скардзяцца на сэрцабіццё, пахудзенне. Прычынай гэтай цяжкай хваробы найчасцей з'яўляюцца хваляванні, непрыемнасці, спалох або іншыя моцныя перажыванні.

Як першую, так і другую хваробу павінен лячыць урач з дапамогай раду лекавых сродкаў.

Многія хворыяносяць бурштынавыя каралі. Але яны

ніякага дзеяння на гэтыя хваробы, як і на любыя іншыя, не аказваюць. Кожнаму ўрачу вядома, як зусім справядліва ўказвае прафесар В. В. Хвораў, што вера ў сілу бурштынавых пацерак — забабоны, якія маюць шматвяковую даўнасьць.

Адкуль жа з'явілася легенда аб магчымасці лячэння шчытападобнай залозы з дапамогай бурштыну?

Вучоныя высветлілі, што вытокі яе ляжаць у дзейнасці некаторых каталіцкіх манашскіх ордэнаў. Як вядома, бурштын знаходзіцца ў раёнах, якія прылягаюць да цяперашняга горада Калінінграда. Мясцовыя жыхары, спажываючы ў асноўным марскія прадукты, у якіх шмат ёду, не хварэлі на зоб. Разам з тым многія насілі ўпрыгажэнні з бурштыну, што выкідаўся на бераг марскім прыбоем. Служкі Ватыкана, якіх у сярэднія вякі было шмат у гэтых багатых раёнах, не ўнікаючы ў справу, няправільна звязалі паміж сабою дзве супадаючыя акалічнасці: адсутнасць хворых на зоб і нашэнне бурштынавых пацерак.

Капчэнне шынак

І. А. Бабкоў з вёскі Палессе Гомельскай вобласці просіць параіць, як лепш выкапціць шынкі і сала.

Кожная гаспадыня можа прыгатаваць розныя смачныя стравы з капчонай грудзінкі, карэйкі або шынкі. Капчонасці каштоўныя яшчэ і тым, што могуць доўга захоўвацца. Як жа іх прыгатаваць у хатніх умовах?

Перш за ўсё трэба папярэдзіць — у летні час нельга рыхтаваць капчонасці ў хатніх умовах, таму што мяса перад пасолам павінна быць астуджана да тэмпературы — 2°, інакш яно доўга не захаваецца. Затым не трэба браць тушы кныроў і падсочных свінаматак, бо капчонасці будуць жорсткія і з непрыемным прысмакам. Пасля забой свініну неабходна правесці ў ветэрынарнага ўрача на трыхіноз і фімоз.

Найлепш капціць свініну ў

У далейшым каталіцкія гандляры, наладзіўшы вываз і продаж «лекавага» бурштыну ва ўсіх краінах Еўропы, так узнялі на яго цэны, што ён нярэдка каштаваў даражэй золата. Шырока гандлюючы «святым» таварам — індальгенцыямі (адпушчэнне зробленых і яшчэ не зробленых грахоў) і бурштынам, манахі здолелі стварыць свайму тавару рэкламу, сляды якой захаваліся і да нашага часу. Прадаючы бурштын, яны нярэдка дэманстравалі пакупнікам яго дзіўную ўласцівасць — пасля трэння аб шэрсць, валакна, скуру прыцягваць да сябе лёгкія прадметы (паперу). Гэтая ўласцівасць бурштыну была вядома яшчэ старажытным егіпцянам і грэкам. Паколькі бурштын на грэчаскай мове называўся «электронам», яго ўласцівасці атрымалі назву электрычных. Адсюль, аднак, не вынікае, што пры нашэнні бурштынавых каралей на шыі ўтвараюцца электрычныя частачкі, якія садзейнічаюць змяншэнню шчытападобнай залозы. Нават прызнаючы магчымасць утварэння такіх частчак, трэба памятаць, што аказаць якое-небудзь дзеянне на чалавечы арганізм у такой мізэрнай колькасці яны не могуць.

Н. ДРАЗНІН,
кандыдат медыцынскіх навук.

скуры, вагою тушы пасля забой ад 40 да 100 кг і таўшчынёй сала не больш 4 см.

Перад капчэннем шынкі засольваюць. Спачатку націраюць сухой пасолачнай сумессю з разліку: на 100 кг шынак — 5 кг солі, 100 г салетры і 200 г цукру. Нацёртыя шынкі, перасыпаючы соллю, шчытна складаюць у бочку або драўляную скрынку і вытрымліваюць там на працягу трох сутак. Затым перакладваюць, зноў націраючы пасолачнай сумессю, і трымаюць яшчэ трое-чацвёрта сутак.

Пасля 6—7 дзён сухога пасолу шынкі наколаюць на

жом, каб сумесь лепш прасочвалася ў таўшчыню мышцаў, і заліваюць расолам, які рыхтуецца наступным чынам: на 100 л вады 25—30 кг солі, 0,5 кг цукру, 0,5 кг саветры калійнай або натрыевой (KNO_3 або $NaNO_3$ харчовыя). Соль павінна поўнасю растварыцца ў вадзе. Шынкi ў расоле знаходзяцца 35—40 сутак. У гэты час іх трэба правяраць, адзін раз перакласці ў другую тару і заліць тым жа расолам.

Бочку з расолам найлепш трымаць у халодным месцы (падвале, склепе).

Калі час засолкі скончыцца, шынкi дастаюць са скрынкі, даюць расолу сцячы і вымочваюць у халоднай вадзе 3—4 гадзіны. Затым іх прамываюць у цёплай вадзе, саскрабаючы слізь і ўсякія забрудненні. У цёплай вадзе шынкi доўга трымаць нельга, бо іх якасць можа пагоршыцца.

Пасля шынкi падвешваюць на 2 гадзіны для падсушкі і пачынаюць капціць.

Для капчэння робіцца невялікая будка з цэглы або камення з адводам для дыму. Да столі капцілкі на палках падвешваюцца капчонасці, а знізу раскладаецца агонь, які засыпаецца апілкамі, каб было больш дыму і менш агню. Тэмпература не павінна быць вышэй 31—41°C. Для капчэння бяруць зусім сухія дровы цвёрдых парод або альхі і апілкі ўсіх парод дрэва, за выключэннем сасновых і яловых. Шынкi копцяць на працягу 3—5 сутак. У хатніх умовах капчэнне часам практыкуецца ў коміне.

Пасля капчэння шынкi астуджваюцца і падсушваюцца на працягу 10 сутак (можна на гары дома).

Свініну можна капціць веснавага і зімовага забою. Займацца капчэннем у гарачую пару года ў хатніх умовах не рэкамендуецца.

А. ЛОБАНАВА,

старшы інжынер вытворча-тэхнічнага аддзела Упраўлення мяса-малочнай прамысловасці СНГ БССР.

Уладзімір КОРБАН

Байка

Сабраўся Калістрат галіцца, прылады на сталі паразмясіў!
— на табе! — люстэрка ўпусціў. —
І трэба ж гэтаму адбыцца! —
А тое пляснулася так,
што толькі аскалюбкі зазвінелі.
Вось цешча з жонкай і населі
На Калістрата: «Ах, баякі!
Разбіў люстэрка! Вось няўдача!»
«Ды кінце вы! Бяды я ў тым не бачу.
Цана яму капейка. Так ці не?»
«Тут справа не ў цане!
Разбіў люстэрка — дрэнная прыкмета.
Запомні, Калістрат: нам бокам выйдзе гэта, —

Няшчасце нас не абміне!»
А потым і пайшло і павялося:
Што б толькі ў чым не адбылося,
Заўсёды вінаваты Калістрат.
Згубіла мяч дачушка Верка.
Прычына — Калістрат пабіў люстэрка.
Па п'янцы уляцеў у яму жончын брат, —
Нагналі Калістрату пары.
У цешчы грошы ўкралі на базары,
Бо рот разавіла яна, —
Зноў Калістратава віна.
Якая б дзе не ўзнікла страта,
Бязбожна вінавацяць Калістрата, —
Люстэрка ён разбіў, — прычына тут адна.
Вось верыць той ды сёй непасвятлёны
У розныя прыкметы, забабоны,
Хаця прыкметам гэтым грош цана.

ЦІ ВЕДАЕЦЕ ВЫ ЛІТАРАТУРУ?

Калі і кім была выпушчана першая ў Расіі друкаваная кніга?

Назву якога твора Н. В. Гоголя трэба прачытаць наадварот, каб атрымаць назву паэмы Т. Г. Шаўчэнкі?

Назавіце вядомыя вам оперы і балеты, напісаныя па матывах твораў А. С. Пушкіна. Успомніце імёны кампазітараў.

Каго называлі «буравеснікам» рускай рэвалюцыі?

Успомніце творы, у назвы якіх уваходзяць пералічаныя ніжэй гарады. Назавіце іх аўтараў.

1. Масква.	8. Ташкент.
2. Сталінград.	9. Уржум.
3. Пецярбург.	10. Роўна.
4. Палтава.	11. Мінск.
5. Міргарад.	12. Брэст.
6. Порт-Артур.	13. Пераяслаўль.
7. Севастопаль.	

Успомніце 14 п'ес Аляксандра Нікалаевіча Астроўскага, загаловкі якіх узяты з рускіх народных прыказак і прымавак.

Назавіце самы кароткі твор І. С. Тургенева, які складаецца ўсяго з трох фраз.

У якіх трох вялікіх рускіх пісьменнікаў ёсць аднайменныя творы?

Назва якога чэхаўскага апавядання, прачытаная наадварот, становіцца назвай італьянскага горада?

Часта ў назвы літаратурных твораў уваходзяць лікі. Успомніце назвы твораў, у якіх ёсць лікі, прыведзеныя ніжэй. Назавіце аўтараў гэтых твораў.

1/4, 2, 3, 5, 7, 12, 15, 93, 1001, 1919, 20 000, 150 000 000.

На першай старонцы вокладкі — Герой Сацыялістычнай Працы, свінарка калгаса «Радзіма» Капыльскага раёна Н. І. Букатая. Мал. П. Уласевіча.

На чацвёртай — узор для вышыўкі.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 04763

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 30/X-58 п

Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 103. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна. Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 115 000 экз. Зак. 577.

1964

